

Załącznik nr 1
do Uchwały nr 3/11/2017
Zarządu Banku Spółdzielczego
w Radzynie Podlaskim
z dnia 19 czerwca 2017 r.

Załącznik nr 1
do Uchwały nr 2/VI/2017
Rady Nadzorczej Banku Spółdzielczego
w Radzynie Podlaskim
z dnia 19 czerwca 2017 r.

**Informacja dotycząca adekwatności kapitałowej
Banku Spółdzielczego w Radzynie Podlaskim
na dzień 31.12.2016 r.**

I. Wstęp	3
II. Informacje o Banku	4
III. Cele i strategię w zakresie zarządzania ryzykiem	4
IV. Zakres stosowania konsolidacji ostrożnościowej.....	34
V. Fundusze własne.....	34
VI. Wymogi kapitałowe	37
VII. Ekspozycja na ryzyko kontrahenta	40
VIII. Bufory kapitałowe.....	40
IX. Wskaźniki globalnego znaczenia systemowego	40
X. Korekty z tytułu ryzyka kredytowego	40
XI. Aktywa wolne od obciążeń	45
XII. Korzystanie z ECAI	46
XIII. Ekspozycja na ryzyko rynkowe	46
XIV. Ekspozycja na ryzyko operacyjne	46
XV. Ekspozycje w papierach kapitałowych nieuwzględnionych w portfelu handlowym	47
XVI. Ekspozycje na ryzyko stopy procentowej przypisane pozycjom nieuwzględnionym w portfelu handlowym	49
XVII. Ekspozycja na pozycje sekurytyzacyjne	53
XVIII. Polityka w zakresie wynagrodzeń	53
XIX. Dźwignia finansowa	54
XX. Stosowanie metody IRB w odniesieniu do ryzyka kredytowego	55
XXI. Stosowanie technik ograniczenia ryzyka kredytowego	55
XXII. Stosowanie metod zaawansowanego pomiaru w odniesieniu do ryzyka operacyjnego	61
XXIII. Stosowanie wewnętrznych modeli pomiaru ryzyka rynkowego	61
XXIV. Opis systemu kontroli wewnętrznej.	61
XXV. Oświadczenie	63

I. Wstęp

1. Bank zgodnie z wymogami określonymi w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych (zwanego dalej „Rozporządzeniem”) w Części Ósmej dokonuje ujawnienia informacji o charakterze jakościowym i ilościowym dotyczących profilu ryzyka Banku, funduszy własnych, wymogów kapitałowych polityki w zakresie wynagrodzeń oraz innych informacji w niniejszym dokumencie zwanym dalej „Ujawnieniem” według stanu na 31 grudnia 2016 r.
2. Niniejszą informację sporządzono na podstawie obowiązujących w Banku procedur wewnętrznych:
  - 1) „Polityka informacyjna Banku Spółdzielczego w Radzynie Podlaskim dotycząca adekwatności kapitałowej” wprowadzona uchwałą Zarządu nr 11/9/2015 z dnia 30.04.2015 r. zatwierdzona uchwałą Rady Nadzorczej nr 5/IV/2015 z dnia 30.04.2015 r.
  - 2) „Instrukcja sporządzania i ogłaszania informacji dotyczących adekwatności kapitałowej Banku Spółdzielczego w Radzynie Podlaskim” wprowadzona uchwałą Zarządu nr 12/9/2015 z dnia 30.04.2015 r.
3. Bank w zakresie ujawnianych informacji:
  - 1) stosuje pominięcie informacji uznanych za nieistotne - informacje nieistotne to w opinii Banku informacje, których pominięcie lub nieprawidłowe ujawnienie nie powinno zmienić lub wpłynąć na ocenę lub decyzję użytkownika opierającego się na tych informacjach przy podejmowaniu decyzji ekonomicznych,
  - 2) stosuje pominięcie informacji uznanych za zastrzeżone lub poufne – Bank uznaje informacje za zastrzeżone, jeżeli ich podanie do wiadomości publicznej w opinii Banku osłabiłoby jego pozycję konkurencyjną. Bank uznaje informacje za poufne, jeśli Bank zobowiązał się wobec klienta lub innego kontrahenta do zachowania poufności.
4. W przypadku pominięcia informacja o tym jest podawana w treści Ujawnienia.
5. Bank informuje, że niniejsza informacja z zastrzeżeniem ust. 6 obejmuje cały zakres ujawnianych informacji określonych w Części Ósmej Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 CRR. Ujawnienia informacji w innych dokumentach przez Bank wynika z art. 434 ust. 2 CRR.
6. Informacje nie zawarte w niniejszym dokumencie, a objęte obowiązkiem ujawnienia zostały zawarte w następujących dokumentach:
  - a) Informacji dodatkowej do sprawozdania finansowego Banku za okres od 01.01.2016 do 31.12.2016 r.,
  - b) Sprawozdaniu z działalności Banku Spółdzielczego w Radzynie Podlaskim w okresie od 01.01.2016r. do 31.12.2016 r.które są dostępne w Krajowym Rejestrze Sądowym oraz w *Centrali Banku Spółdzielczego w Radzynie Podlaskim*.
7. Wszelkie dane liczbowe zostały wyrażone w tysiącach złotych.

II. Informacje o Banku

Bank Spółdzielczy w Radzynie Podlaskim powstał w 1908 roku jako Drugie Radzyńskie Towarzystwo Pożyczkowo-Oszczędnościowe w Radzynie Podlaskim. Dnia 9 marca 1921 roku Towarzystwo na Walnym Zgromadzeniu postanowiło prowadzić swoją działalność w oparciu o ustawę z dnia 29.10.1920r. a w nowym statucie wpisano „firma przedsiębiorstwa brzmi: „Bank Spółdzielczy w Radzynie Podlaskim”, pod tą nazwą Bank funkcjonuje do chwili obecnej.

Dnia 15 października 2002 Bank został wpisany do Krajowego Rejestru Sądowego pod numerem KRS 0000135222. Akta rejestrowe Banku przechowywane są przez Sąd Rejonowy Lublin – Wschód w Lublinie z siedzibą w Świdniku, VI Wydział Gospodarczy.

Bankowi w dniu 14 listopada 2004 roku nadano numer statystyczny REGON: 000501802. Działalność Banku została sklasyfikowana zgodnie z Polską Klasyfikacją Działalności (PKD2007) jako pozostałe pośrednictwo pieniężne 6419Z.

Bank, zgodnie z ustawą z dnia 7 grudnia 2000 roku o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających, jest zrzeszony z Bankiem Polskiej Spółdzielczości S.A. w Warszawie.

W strukturze udziałowej Banku dominują osoby fizyczne posiadające łącznie 99,25% udziałów.

Bank nie prowadzi działalności poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Pozostałe szczegółowe informacje z zakresu obejmującego dane ogólne o Banku, teren działania i potencjał kapitałowy, władze Banku, jednostki organizacyjne Banku, dane o zatrudnieniu i strukturze organizacyjnej, charakterystykę majątku trwałego, obsługę klientów i zasady ładu korporacyjnego zawarte są w Sprawozdaniu z działalności Banku Spółdzielczego w Radzynie Podlaskim w okresie 01.01.2016 r. do 31.12.2016 r.

III. Cele i strategię w zakresie zarządzania ryzykiem

Zarządzanie ryzykiem w Banku odbywa się zgodnie z długofalową „Strategią zarządzania ryzykiem w Banku Spółdzielczym w Radzynie Podlaskim” przygotowaną przez Zarząd i zatwierdzoną przez Radę Nadzorczą Banku. Strategia jest zgodna z założeniami „Strategii Banku Spółdzielczego w Radzynie Podlaskim na lata 2014-2018” i podlega corocznemu przeglądowi zarządcemu i weryfikacji. Przegląd i weryfikacja dokonywana jest również w przypadku występowania znaczących zmian wewnątrz lub w otoczeniu Banku.

Strategia zarządzania ryzykiem w Banku Spółdzielczym jest powiązana również z innymi regulacjami o charakterze strategicznym, np. Polityką zarządzania kapitałem w Banku Spółdzielczym w Radzynie Podlaskim, Planami ekonomiczno - finansowymi, a także Politykami w zakresie zarządzania ryzykiem:

- 1) Polityka kredytowa (w tym polityka zarządzania ryzykiem koncentracji, rezydualnym, ryzykiem detalicznych ekspozycji kredytowych oraz ekspozycji zabezpieczonych hipotecznie) w Banku Spółdzielczym w Radzynie Podlaskim;
- 2) Polityka zarządzania ryzykiem płynności w Banku Spółdzielczym w Radzynie Podlaskim;
- 3) Polityka zarządzania ryzykiem walutowym w Banku Spółdzielczym w Radzynie Podlaskim;
- 4) Polityka zarządzania ryzykiem operacyjnym w Banku Spółdzielczym w Radzynie Podlaskim;
- 5) Polityka zarządzania ryzykiem braku zgodności w Banku Spółdzielczym w Radzynie Podlaskim;
- 6) Polityka w zakresie ubezpieczeń w Banku Spółdzielczym w Radzynie Podlaskim.

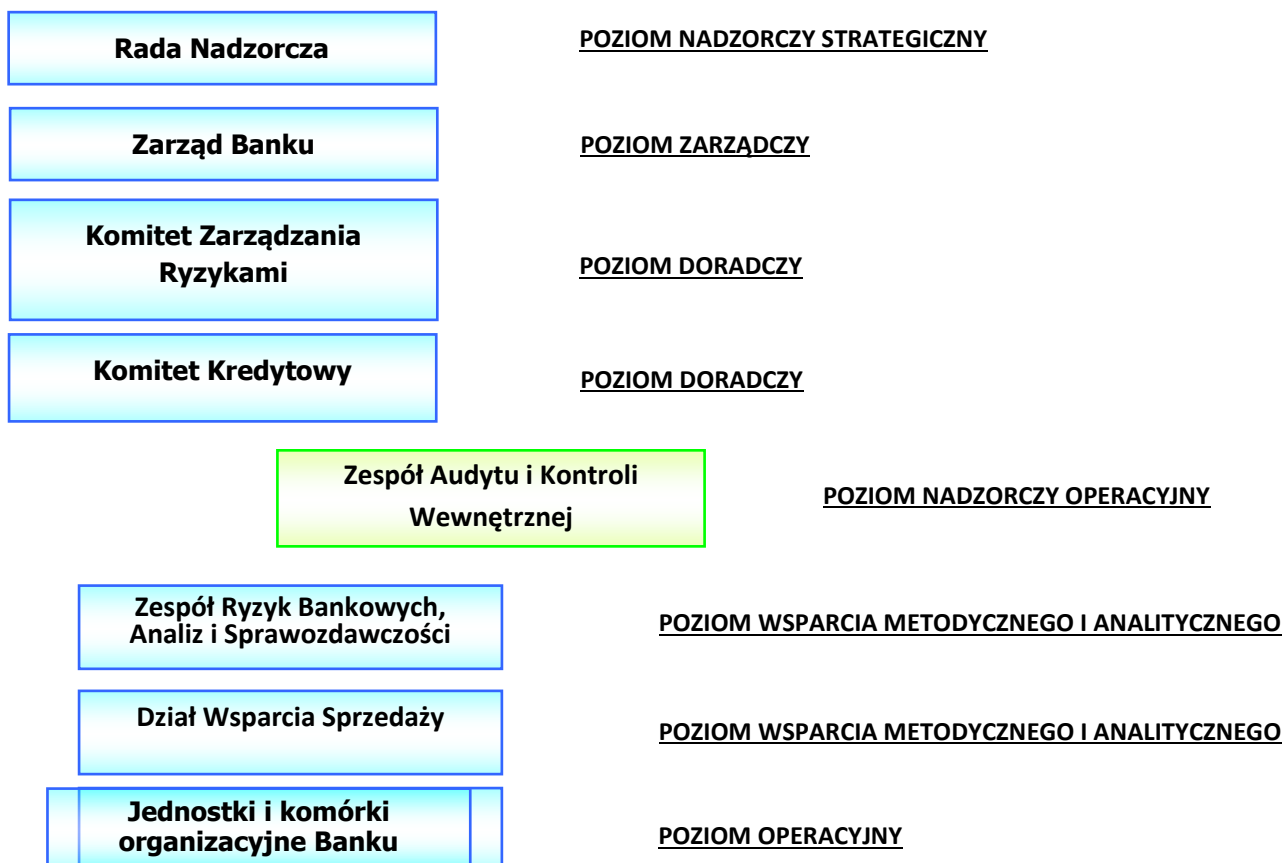
Strategia zarządzania ryzykiem zawiera cele definiujące apetyt na ryzyko Banku, rozumiany jako maksymalny, akceptowalny poziom ryzyka jaki Bank może ponieść.

Informacja dotycząca strategii zarządzania poszczególnymi rodzajami ryzyka oraz cele definiujące apetyt na ryzyko mające charakter wskaźników ilościowych, w tym limitów wewnętrznych, a także założeń dotyczących zasad zarządzania ryzykiem o charakterze jakościowym zostały zawarte w:

- 1) Informacji dodatkowej do sprawozdania finansowego Banku za okres od 01.01.2016 r. do 31.12.2016 r.
- 2) Sprawozdaniu z działalności Banku Spółdzielczego w Radzynie Podlaskim w okresie 01.01.2016 r. do 31.12.2016 r. dostępnych w Krajowym Rejestrze Sądowym oraz w Centrali Banku Spółdzielczego w Radzynie Podlaskim.

1. Struktura organizacyjna zarządzania ryzykiem

Schemat struktury organizacyjnej zarządzania ryzykiem w Banku w 2016 r.

- 1) W procesie zarządzania ryzykiem, strategiczne cele określa Rada Nadzorcza, która ocenia skuteczność działań Zarządu Banku, mających na celu zapewnienie efektywności procesu zarządzania ryzykiem.
- 2) W Banku funkcjonuje zorganizowany proces zarządzania ryzykiem, w którym uczestniczą organy Banku, wyznaczone komitety i komórki organizacyjne oraz pracownicy.
- 3) Struktura organizacyjna Banku umożliwia skuteczne zarządzanie i kontrolę ryzyka na wszystkich poziomach zarządzania.

- 4) Zmiany dokonywane w strukturze organizacyjnej Banku są uzasadnione i zaplanowane z uwzględnieniem konieczności przeprowadzenia przeglądu obowiązujących regulacji wewnętrznych w celu zapewnienia spójności wprowadzanych zmian z przepisami prawa i przyjętymi założeniami w zakresie zarządzania ryzykiem.
- 5) Pracownicy Banku na wszystkich szczeblach organizacyjnych mają dostęp do wewnętrznych regulacji w zakresie zarządzania ryzykiem i znają zasady oraz zakres zadań poszczególnych komórek i jednostek organizacyjnych w zakresie zarządzania ryzykiem.
- 6) Instrukcje i procedury zarządzania ryzykiem obejmują pełny zakres działalności Banku.
- 7) Organizacja procesu zarządzania ryzykiem umożliwia zapobieganie konfliktom interesów.
- 8) W Banku zachowana jest zasada rozdzielania odpowiedzialności za zarządzanie obszarami działalności Banku generującymi ryzyko, monitorującymi poziom ryzyka i kontrolującymi ryzyko, przy uwzględnieniu charakteru, skali i złożoności prowadzonej działalności Banku.

2. Proces zarządzania ryzykiem

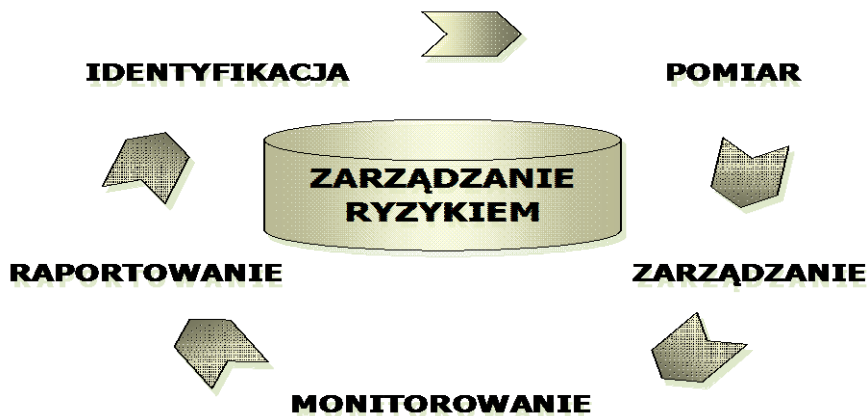
Do głównych zadań w zakresie zarządzania ryzykiem w Banku należy:

- a) dostarczanie informacji na temat ryzyka i jego profilu,
- b) stosowanie działań profilaktycznych redukujących ryzyko i jego skutki,
- c) monitorowanie dopuszczalnego poziomu ryzyka, w tym nowych norm płynnościowych, określonych w Pakiecie CRD IV/CRR,
- d) szacowanie wymogów kapitałowych na pokrycie poszczególnych rodzajów ryzyka, zgodnie z rozporządzeniem 575/2013 UE,
- e) analiza pokrycia wymogów kapitałowych funduszami własnymi, z uwzględnieniem buforów kapitału (zabezpieczającego i antycyklicznego),
- f) uwzględnienie efektów pomiaru ryzyka w metodach szacowania wymogów kapitałowych, z uwzględnieniem buforów kapitału (zabezpieczającego i antycyklicznego),
- g) agregacja procesów szacowania wymogów kapitałowych z procesami zarządzania ryzykiem w Banku,
- h) raportowanie wyników oceny ryzyk oraz adekwatności kapitałowej Zarządowi oraz Radzie Nadzorczej zgodnie z Instrukcją System Informacji Zarządczej w Banku Spółdzielczym w Radzynie Podlaskim,
- i) audyt skuteczności zarządzania ryzykiem w Banku,
- j) wykorzystywanie przez Zarząd oraz Radę Nadzorczą wyników kontroli wewnętrznej i audytu do bieżącego zarządzania oraz nadzoru nad zarządzaniem Bankiem.

Na proces zarządzania ryzykiem bankowym składają się następujące czynności:

- a) gromadzenie informacji,
- b) identyfikacja i ocena ryzyka,
- c) limitowanie ryzyka,
- d) pomiar i monitorowanie ryzyka,
- e) raportowanie,
- f) zastosowanie narzędzi redukcji ryzyka (działania zapobiegawcze).

Schemat zarządzania ryzykiem w Banku Spółdzielczym w Radzynie Podlaskim

W procesie zarządzania ryzykiem w Banku główną rolę pełnią Rada Nadzorcza i Zarząd Banku.

Wymagania wobec Rady Nadzorczej i Zarządu:

- a) członkowie Rady Nadzorczej i Zarządu muszą cieszyć się nieposzlakowaną opinią i posiadać wystarczającą wiedzę, umiejętności i doświadczenie do wykonywania swoich obowiązków. Ogólny skład organów Banku odzwierciedla odpowiednio szeroki zakres doświadczeń i kompetencji,
- b) wszyscy członkowie organów winni poświęcać wystarczająco dużo czasu wykonywaniu swoich funkcji w Banku, a także analizom kwestii ryzyka,
- c) organy Banku zobowiązane są brać czynny udział w zarządzaniu wszystkimi rodzajami istotnego ryzyka, o których mowa w przepisach rangi ustawowej i w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013. Oznacza to regularne omawianie zagadnień ryzyka na posiedzeniach organów.

Do zadań Rady Nadzorczej i Zarządu w zakresie zarządzania ryzykiem należy:

Rada Nadzorcza:

- a) Dokonuje okresowej oceny realizacji przez Zarząd założeń Strategii w odniesieniu do zasad zarządzania ryzykiem w Banku;
- b) Sprawuje nadzór nad kontrolą systemu zarządzania ryzykiem oraz ocenia jej adekwatność i skuteczność;
- c) Sprawuje nadzór nad skutecznością systemu zarządzania ryzykiem operacyjnym w Banku, w tym ryzykiem systemów informatycznych i bezpieczeństwem informacji;
- d) Zatwierdza dokumenty strategiczne w obszarze zarządzania ryzykiem, w tym także apetyt/tolerancję na ryzyko zawartą w tych dokumentach, a także przyjmuje odpowiednie informacje sprawozdawcze i wyniki kontroli wewnętrznej, na ich podstawie podejmuje decyzje o potrzebie podjęcia działań w reakcji na stwierdzone nadmierne narażenie Banku na ryzyko, w tym o dokonaniu rewizji Strategii;
- e) Nadzorując ryzyko operacyjne szczególną uwagę poświęca zagadnieniom bezpieczeństwa informacji i systemów informatycznych, w tym:
  - 1) zarządzaniu bezpieczeństwem środowiska teleinformatycznego oraz ciągłością działania,
  - 2) procesowi tworzenia i aktualizacji strategii w obszarach technologii informacyjnej

- i bezpieczeństwa środowiska teleinformatycznego,
  - 3) zarządzaniu elektronicznymi kanałami dostępu,
  - 4) współpracy z zewnętrznymi dostawcami usług w zakresie środowiska teleinformatycznego i jego bezpieczeństwa,
  - 5) zapewnieniu adekwatnej struktury organizacyjnej oraz zasobów kadrowych w obszarach technologii informacyjnej i bezpieczeństwa środowiska teleinformatycznego,
  - 6) zarządzaniu jakością danych o kluczowym znaczeniu dla Banku.
- f) Sprawuje nadzór nad bezpieczeństwem informacji i systemów informatycznych polegający w szczególności na:
- 1) zatwierdzeniu regulacji wewnętrznych w zakresie planowania strategicznego dotyczącego bezpieczeństwa informacji i rozwoju systemów informatycznych, przyjęciu odpowiednich planów strategicznych,
  - 2) upewnieniu się, że Zarząd przyjął odpowiednie regulacje wewnętrzne, a także skutecznie zarządza ryzykiem,
  - 3) podejmowaniu działań zmierzających do zmniejszenia ryzyka, w przypadkach jego nadmiernego wzrostu.
- g) Uzyskuje informacje dotyczące efektywności zarządzania ryzykiem poprzez przyjęcie informacji o poziomie ryzyka, wyników testów procedur awaryjnych, wyników przeglądów zarządczych, a także wyników kontroli wewnętrznej i audytu wewnętrznego, jak również audytów zewnętrznych.

Zarząd Banku:

- a) Odpowiada za opracowanie i wdrożenie strategii zarządzania ryzykiem;
- b) Zobowiązany jest zapewnić, że system zarządzania ryzykiem jest skuteczny na etapie: identyfikacji, oceny, przeciwdziałania, kontroli monitorowania i raportowania;
- c) Podejmuje decyzje dotyczące organizacji i działania procesów zarządzania ryzykiem;
- d) Dokonuje regularnych przeglądów strategii zarządzania ryzykiem;
- e) Okresowo przedkłada Radzie Nadzorczej syntetyczną informację na temat profilu ryzyka operacyjnego, na które narażony jest Bank;
- f) Odpowiada za bezpieczeństwo informacji i systemów informatycznych;
- g) Realizuje zadania w zakresie zarządzania ryzykiem systemów informatycznych i bezpieczeństwem informacji.

Oprócz Rady Nadzorczej i Zarządu Banku w procesie zarządzania ryzykiem kredytowym w 2016 r. główną rolę pełnią:

- a) **Prezes Zarządu**, bezpośrednio zarządzający i nadzorujący komórki mające zadania w obszarze zarządzania ryzykiem w Banku. Pełni rolę wydzielonej funkcji ds. zarządzania ryzykiem operacyjnym i jest właścicielem, koordynatorem procesów zarządzania ryzykiem operacyjnym w skali całego Banku oraz odpowiada za wdrożenie i funkcjonowanie procesów zarządzania ryzykiem operacyjnym poprzez nadzór nad poziom ryzyka operacyjnego;
- b) **Komitet Zarządzania Ryzykami** inicjuje i koordynuje działania w zakresie identyfikacji, pomiaru, limitowania, monitorowania i raportowania ryzyka oraz opiniuje regulacje wewnętrzne Banku pod kątem poszczególnych rodzajów ryzyka. Opiniuje podejmowanie działań zmierzających do utrzymania ryzyka na akceptowalnym poziomie. Skład i szczegółowe zadania Komitetu określa „Regulamin działania Komitetu Zarządzania Ryzykami”;
- c) **Komitet Kredytowy** podejmuje decyzje lub uczestniczy w procesie opiniowania transakcji

kredytowych oraz ich klasyfikacji pod kątem ryzyka ponoszonego przez Bank. Skład i szczegółowe zadania Komitetu określa „Regulamin działania Komitetu Kredytowego”;

- d) **Zespół Ryzyk Bankowych Analiz i Sprawozdawczości** monitoruje realizację wyznaczonych celów i zadań strategicznych, procesów tworzenia zysku oraz przedstawia i monitoruje pozycję Banku w zakresie bezpieczeństwa finansowego i operacyjnego. Podstawowe zadania Zespołu to: gromadzenie, przetwarzanie, pomiar i raportowanie odpowiednim organom i komórkom Banku, informacji dotyczących podejmowanego przez Bank ryzyka oraz opracowywanie regulacji wewnętrznych w zakresie zarządzania ryzykami, a także szacowanie wewnętrznych wymogów kapitałowych z tytułu poszczególnych rodzajów ryzyka;
- e) **Dział Wsparcia Sprzedaży** uczestniczy w procesie opiniowania transakcji kredytowych, w tym dokonuje oceny adekwatności zabezpieczeń i poprawności projektów decyzji kredytowych oraz współpracuje z ZRBAiS w zakresie identyfikacji i pomiaru ryzyka kredytowego;
- f) **Zespół Audytu i Kontroli Wewnętrznej** ma za zadanie kontrolę i ocenę skuteczności działania systemu zarządzania ryzykiem oraz dokonywanie regularnych przeglądów prawidłowości przestrzegania zasad zarządzania ryzykiem, obowiązujących w Banku. Audyt dostarcza obiektywnej oceny adekwatności i skuteczności funkcjonującego systemu zarządzania oraz zgodności przeprowadzanych operacji bankowych z wewnętrznymi regulacjami Banku. Zadania audytu wewnętrznego mogą zostać zlecone do realizacji przez odpowiednie służby Banku Zrzeszającego;
- g) **Pozostali pracownicy Banku** mają obowiązek przestrzegania zasad zarządzania poszczególnymi rodzajami ryzyka, obowiązującymi w Banku w formie wewnętrznych regulacji i zaleceń, uczestnictwa w postępowaniu wyjaśniającym przyczyny wystąpienia zdarzeń generujących ryzyko oraz raportowaniu tych zdarzeń.

W bieżącym zarządzaniu poszczególnymi rodzajami ryzyka w Banku szczególny nacisk położony jest na wyjaśnienie przyczyn występowania zdarzeń generujących ryzyko oraz oszacowanie ich wpływu na efektywność działania Banku, z wykorzystaniem technik testowania warunków skrajnych. Rada Nadzorcza Banku zatwierdza zasady przeprowadzania testów warunków skrajnych. Procedura (zasady) przeprowadzania testów warunków skrajnych w Banku przebiega według następującego schematu:

1. Przeprowadzenie testu warunków skrajnych w oparciu o szczegółowe metodyki określone w procedurach zarządzania ryzykami i adekwatnością kapitałową przez Zespół Ryzyk Bankowych, Analiz i Sprawozdawczości.
2. Sporządzenie opisu wyników przeprowadzonych testów.
3. Przekazanie informacji o wynikach przeprowadzonych testów warunków skrajnych wraz z analizami ryzyka i/lub adekwatności kapitałowej, zgodnie z procedurami szczegółowymi.
4. Opracowanie propozycji działań w przypadku wykazania wysokiej wrażliwości Banku na wystąpienie sytuacji awaryjnej (skrajnej) przez Zespół Ryzyk Bankowych, Analiz i Sprawozdawczości we współpracy z komórkami merytorycznymi.
5. Weryfikacja planów awaryjnych przez Zespół Ryzyk Bankowych, Analiz i Sprawozdawczości.
6. Podjęcie decyzji przez Zarząd o przeprowadzeniu działań awaryjnych/uruchomieniu planu awaryjnego.
7. Raportowanie wyników testów warunków skrajnych Radzie Nadzorczej, zgodnie z Instrukcją System Informacji Zarządczej w Banku Spółdzielczym w Radzynie Podlaskim.

Wybór konkretnych technik ograniczania skutków podejmowanego przez Bank ryzyka może rodzić

konsekwencje finansowe, toteż Zarząd dokonuje analizy opłacalności i podejmuje decyzje o zastosowaniu najbardziej optymalnych rozwiązań w zakresie organizacji, automatyzacji i dokumentowania procesów zarządzania ryzykiem w Banku.

2.1. Proces zarządzania ryzykiem kredytowym i ryzykiem koncentracji w 2016 r.

Stosowane w Banku metody zarządzania ryzykiem kredytowym, częstotliwość analiz oraz struktura organizacyjna dostosowane są do profilu i wielkości tego ryzyka oraz skali i złożoności działalności kredytowej Banku.

Podstawowe czynniki analizowane przez Bank w celu określenia profilu ryzyka to w szczególności:

1. Całkowity współczynnik kapitałowy oraz współczynnik kapitału Tier I.
2. Wskaźnik jakości kredytów ogółem, w tym wskaźnik jakości detalicznych ekspozycji kredytowych oraz ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie.
3. Udział kredytów w sumie bilansowej.
4. Udział detalicznych ekspozycji kredytowych w sumie bilansowej.
5. Udział ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie w sumie bilansowej.
6. Stan rezerw celowych, w tym rezerw na detaliczne ekspozycje kredytowe, na ekspozycje kredytowe zabezpieczone hipotecznie.
7. Średni wskaźnik LtV.
8. Wysokość wskaźnika Dtl.
9. Wielkość sumy bilansowej.
10. Złożoność działalności, tj. brak transakcji instrumentów finansowych zaliczanych do portfela handlowego.
11. Struktura inwestycji Banku. Bank może się angażować w:
  - a) akcję kredytową,
  - b) obligacje komunalne,
  - c) obligacje Banku Zrzeszającego,
  - d) certyfikaty depozytowe Banku Zrzeszającego,
  - e) lokaty w Banku Zrzeszającym,
  - f) akcje Banku Zrzeszającego,
  - g) akcje i udziały w innych podmiotach,
  - h) jednostki uczestnictwa funduszy inwestycyjnych,
  - i) obligacje innych podmiotów,
  - j) bony skarbowe i pieniężne.

Bank kontynuuje politykę dywersyfikacji ryzyka kredytowego poprzez stosowanie ustalonych zasad bezpieczeństwa działalności kredytowej w poszczególnych segmentach rynku oraz poprzez niezbędne instrumenty. Do podstawowych działań mających na celu minimalizację ryzyka kredytowego należy zaliczyć dywersyfikację struktury przedmiotowej i podmiotowej portfela, poprzez wprowadzone wewnętrzne limity dotyczące:

- a) branż,
- b) produktów kredytowych,
- c) zabezpieczeń,
- d) kredytów konsorcjalnych,
- e) detalicznych ekspozycji kredytowych,
- f) ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie.

Proces zarządzania ryzykiem kredytowym w Banku obejmuje:

- identyfikację czynników ryzyka kredytowego,
- ocenę oraz ustalenie dopuszczalnych norm ryzyka (limity),
- monitorowanie, pomiar i raportowanie ryzyka,
- wdrażanie technik redukcji ryzyka,
- zarządzanie ryzykiem rezydualnym
- kontrolę zarządzania ryzykiem kredytowym.

Bank zarządza ryzykiem kredytowym zarówno w odniesieniu do pojedynczej transakcji jak i do całego portfela kredytowego.

1. Zarządzanie ryzykiem kredytowym w odniesieniu do pojedynczego kredytu polega na:
  - 1) Badaniu wiarygodności i zdolności kredytowej przed udzieleniem kredytu, w oparciu o zweryfikowane pod względem wiarygodności dokumenty, dostarczane przez klientów;
  - 2) Wykorzystaniu w ocenie zdolności kredytowej i zabezpieczeń dostępnych baz danych;
  - 3) Prawidłowym zabezpieczaniu zwrotności ekspozycji kredytowych, zgodnie z regulacjami wewnętrznymi Banku, gwarantującym zwrotność kredytów;
  - 4) Bieżącym monitoringu zabezpieczeń kredytowych, ze szczególnym uwzględnieniem zabezpieczeń hipotecznych w całym okresie kredytowania;
  - 5) Dokonywaniu okresowych przeglądów ekspozycji kredytowych oraz tworzeniu rezerw celowych;
  - 6) Prawidłowym prowadzeniu windykacji i nadzoru nad trudnymi kredytami;
  - 7) Rozdzieleniu funkcji budowy modeli statystycznych oceny zdolności kredytowej od działalności sprzedażowej. Za budowę modeli oceny zdolności kredytowej odpowiada Dział Wsparcia Sprzedaży ;
  - 8) Kontroli działalności kredytowej.
2. Zarządzanie ryzykiem kredytowym w odniesieniu do łącznego zaangażowania kredytowego przeprowadzane jest za pomocą:
  - 1) Dywersyfikacji ryzyka (limity koncentracji);
  - 2) Analizy skuteczności przyjmowanych zabezpieczeń ekspozycji kredytowych;
  - 3) Monitorowaniu rynku podstawowych zabezpieczeń, przyjmowanych przez Bank, tj. rynku nieruchomości;
  - 4) Analizy struktury podmiotowej i produktowej portfela kredytowego;
  - 5) Monitorowania ekspozycji zagrożonych, ich struktury, czynników ryzyka;
  - 6) Przedsięwzięć organizacyjno-kadrowych polegających w szczególności na:
    - a) organizacji systemu podejmowania decyzji kredytowych,
    - b) rozdzieleniu funkcji operacyjnych od oceny ryzyka,
    - c) podziale nadzoru nad ryzykami wśród członków Zarządu. Bezpośredni nadzór nad ryzykiem kredytowym, zgodnie ze Statutem Banku w 2016 r. sprawował Prezes Zarządu,
    - d) przydzieleniu nadzoru nad wdrażaniem Polityki kredytowej, w tym Polityki zarządzania ryzykiem detalicznych ekspozycji kredytowych oraz ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie Członkowi Zarządu ds. Handlowych,
    - e) prawidłowym przepływie informacji,
    - f) odpowiednim doborze i szkoleniu kadr,
    - g) nadzorze nad działalnością kredytową,
    - h) organizacji odpowiedniego systemu kontroli i audytu.

Podział zadań i odpowiedzialności w systemie zarządzania ryzykiem kredytowym w 2016 r.

1. Rada Nadzorcza określa cele strategiczne w zakresie zarządzania ryzykiem kredytowym, rezydualnym, detalicznych ekspozycji kredytowych, ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie, w „Strategii zarządzania ryzykiem”.
2. Rada Nadzorcza sprawuje nadzór nad procesem zarządzania ryzykami.
3. Podmiotami odpowiedzialnymi za opracowanie, wdrażanie i przestrzeganie regulacji wewnętrznych dotyczących zarządzania ryzykiem kredytowym w Banku są:
  - 1) Członek Zarządu nadzorujący bezpośrednio ryzyko kredytowe Banku.
  - 2) Członek Zarządu, nadzorujący działalność handlową.
  - 3) Komitet Zarządzania Ryzykami opiniujący rodzaje i wysokość limitów wewnętrznych, wyniki analiz ryzyka kredytowego, wewnętrzne regulacje Banku.
  - 4) Zespół Ryzyk Bankowych, Analiz i Sprawozdawczości, odpowiedzialny za opracowanie propozycji rodzajów i wysokości limitów wewnętrznych, ich okresową weryfikację, analizę ryzyka kredytowego.
  - 5) Dział Wsparcia Sprzedaży, odpowiedzialny za przygotowanie raportu z oceny ryzyka rezydualnego, a w tym monitoring skuteczności zabezpieczeń i analizę efektów windykacji należności.
  - 6) Dyrektorzy Oddziałów odpowiedzialni za identyfikację ryzyka kredytobiorców ocenianych i monitorowanych w poszczególnych jednostkach organizacyjnych Banku oraz za przygotowanie analizy portfela kredytowego na podstawie zgromadzonej sprawozdawczości.
  - 7) Zespół Audytu i Kontroli Wewnętrznej przeprowadzający kontrolę poprawności zarządzania ryzykiem kredytowym.
  - 8) Wszyscy pracownicy Banku zobowiązani do przestrzegania wewnętrznych regulacji Banku oraz do przeprowadzania rzetelnej kontroli bieżącej.
4. Bezpośredni nadzór nad zarządzaniem ryzykiem ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie w Banku sprawuje Członek Zarządu nadzorujący Pion Ekonomiczno – Finansowy i Ryzyk Bankowych.

W Banku wyróżniamy następujące poziomy decyzyjne:

  - 1) Oddział Banku,
  - 2) Centrala Banku,
  - 3) Zarząd Banku,
  - 4) Rada Nadzorcza – po wysłuchaniu opinii Zarządu, podejmuje decyzję w formie uchwały w sprawach zastrzeżonych prawem do kompetencji Rady Nadzorczej.
5. W Banku dokonuje się pomiaru i oceny ryzyka portfela kredytowego w terminach określonych w Instrukcji System Informacji Zarządczej, na podstawie raportów sporządzonych przez Zespół Ryzyk Bankowych, Analiz i Sprawozdawczości.

Zarząd Banku może wyznaczyć również indywidualny zakres sporządzania analiz, w miarę potrzeb pojawiających się w działalności Banku.

Raporty są przedkładane do zaopiniowania Komitetowi Zarządzania Ryzykami oraz prezentowane Zarządowi i Radzie Nadzorczej.

Zasady identyfikacji, pomiaru, analizy i raportowania ryzyka kredytowego

Bank dokonuje identyfikacji, pomiaru, analizy i raportowania ryzyka kredytowego w zakresie:

ryzyka pojedynczej transakcji kredytowej:

- Zasady zarządzania ryzykiem kredytowym w odniesieniu do pojedynczej transakcji kredytowej obejmują procedury, praktyki, mechanizmy kontroli wewnętrznej składające się na metodykę oceny ryzyka kredytowego.
- System zarządzania ryzykiem kredytowym pojedynczej transakcji/kredytobiorcy obejmuje:
  - 1) stosowanie metodyki oceny zdolności kredytowej, określone dla każdej z grup ekspozycji, charakteryzujących się podobnymi cechami,
  - 2) bieżący monitoring ustanowionych zabezpieczeń kredytowych,
  - 3) przegląd ekspozycji kredytowych i tworzenie rezerw celowych,
  - 4) windykację i restrukturyzację oraz nadzór nad kredytami zagrożonymi,
  - 5) kontrolę działalności kredytowej.

ryzyka portfela kredytowego:

- Zasady bezpiecznego zarządzania ryzykiem kredytowym w odniesieniu do łącznego zaangażowania kredytowego Banku obejmują analizę:
  - 1) jakościowo – ilościową portfela kredytowego, obejmującą również dywersyfikację portfela oraz ocenę realizacji limitów ograniczających ryzyko kredytowe,
  - 2) ryzyka detalicznych ekspozycji kredytowych,
  - 3) ryzyka rezydualnego,
  - 4) monitorowaniu ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie.

analiza jakościowo – ilościowa

Raporty w zakresie analizy jakościowo – ilościowej obejmują:

- 1) analizę wskaźnikową:
  - a) wskaźniki jakości portfela kredytowego - wyliczane są wskaźniki udziału poszczególnych kategorii kredytów (wartość brutto) w sytuacji: normalnej, pod obserwacją, poniżej standardu, wątpliwej i straconej w obliżu kredytowym brutto,
  - b) wskaźniki podstawowe - wskaźniki udziału następujących wielkości:
    - kredytów preferencyjnych brutto,
    - kredytów zagrożonych brutto,
    - rezerw celowych w obliżu kredytowym brutto. W przypadku rezerw celowych odrębnie identyfikowane są rezerwy na należności bilansowe oraz rezerwy tworzone zarówno na należności bilansowe jak i rezerwy na zobowiązania pozabilansowe;
- 2) analizę jakościową:
  - a) jakość ekspozycji kredytowych - zestawienie należności według kategorii ryzyka obowiązujących dla tworzenia rezerw celowych,
  - b) jakość ekspozycji kredytowych wg branż - zestawienie należności w podziale na grupy ryzyka w poszczególnych sektorach gospodarki,
  - c) jakość ekspozycji według lat zaangażowania – zestawienie należności w podziale na grupy ryzyka według lat udzielenia kredytu;
- 3) analizę dywersyfikacji portfela kredytowego (koncentracji zaangażowani) w podziale na:

- a) zaangażowania zabezpieczone danym rodzajem zabezpieczenia – raportowane są ekspozycje kredytowe i zobowiązania pozabilansowe w podziale na grupy zabezpieczone jednorodnym rodzajem zabezpieczenia,
  - b) zaangażowanie w poszczególne instrumenty finansowe - raportowane są ekspozycje kredytowe i zobowiązania pozabilansowe według jednorodnych instrumentów finansowych,
  - c) zaangażowania w sektor gospodarki - raportowane są ekspozycje kredytowe i zobowiązania pozabilansowe według sektorów gospodarki;
- 4) ocenę realizacji limitów zaangażowań.

ryzyko detalicznych ekspozycji kredytowych

Do detalicznych ekspozycji kredytowych Bank zalicza zgodnie z definicją rekomendacji „T” kredyty udzielone osobom fizycznym na cele niezwiązane z działalnością gospodarczą ani rolniczą, z wyłączeniem ekspozycji zabezpieczonych hipotecznie, zabezpieczonych kaucją złożoną w Banku, kredytów na zakup papierów wartościowych oraz ekspozycji, których źródłem spłaty jest sprzedaż papierów wartościowych.

Zasady bezpiecznego zarządzania ryzykiem detalicznych ekspozycji kredytowych Banku obejmują działania polegające na:

- 1) monitorowaniu portfela detalicznych ekspozycji kredytowych,
- 2) stosowaniu limitów ograniczających ryzyko detalicznych ekspozycji kredytowych,
- 3) monitorowaniu procesu kredytowego i akceptacji transakcji kredytowych.

ryzyko rezydualne

W celu ograniczania występowania ryzyka rezydualnego w Banku prowadzony jest systematyczny monitoring skuteczności przyjmowanych zabezpieczeń kredytowych.

Monitoring skuteczności zabezpieczeń jest prowadzony w cyklach rocznych w oparciu o następujące informacje:

1. Analizę informacji na temat prowadzonych egzekucji komorniczych z przyjętych zabezpieczeń.
2. Ocenę jakości zabezpieczeń, w tym zabezpieczeń pomniejszających podstawę tworzenia rezerw celowych w oparciu o wyliczenie wskaźnika udziału rezerw celowych w portfelu ekspozycji kredytowych ogółem.
3. Ocenę skuteczności przyjętych zabezpieczeń w oparciu o wyliczenie zwrotu z egzekucji, tj. udziału uzyskanych cen sprzedaży zabezpieczeń do wartości wykazywanej w umowach zabezpieczeń.

ryzyko ekspozycji zabezpieczonych hipotecznie

Zarządzanie ryzykiem ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie obejmuje następujące elementy:

- 1) analizę skuteczności zabezpieczeń, ze szczególnym uwzględnieniem hipoteki na nieruchomości;
- 2) ustalenie i monitorowanie wewnętrznych limitów zaangażowania w ekspozycje kredytowe zabezpieczone hipotecznie;
- 3) monitoring ekspozycji kredytowych i zabezpieczeń;
- 4) analizę wpływu gwałtownych zmian stóp procentowych na ryzyko kredytowe;

- 5) pogłębioną analizę struktury długoterminowych aktywów i pasywów Banku. Bank ocenia źródła finansowania długoterminowych ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie. Ocena zawiera następujące elementy:
  - a) strukturę terminową ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie, w tym ich analizę jakości,
  - b) wskazanie źródeł refinansowania długoterminowych ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie,
  - c) symulację dotyczącą wpływu na sytuację Banku w zakresie płynności i rentowności możliwych zmian warunków rynkowych,
  - d) skutki negatywnych zmian w zakresie płynności rynków finansowych, w tym ryzyko odnowienia niedopasowanych terminowo źródeł finansowania oraz wpływ na koszt pozyskiwanych funduszy;
- 6) ocenę wpływu spadku cen nieruchomości na poziom ryzyka Banku;
- 7) wyznaczenie i monitorowanie maksymalnego wskaźnika LtV.
- 8) Ocenę straty Banku na skutek ponoszonego przez dłużnika ryzyka stopy procentowej

zasady stosowania zabezpieczeń i ograniczenia ryzyka oraz procesy monitorowania skuteczności zabezpieczeń i metody redukcji ryzyka

Bank stosuje następujące techniki ograniczania ryzyka kredytowego:

- a) Pomniejszanie, w uzasadnionych przypadkach, podstawy tworzenia rezerw celowych zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Finansów w sprawie zasad tworzenia rezerw na ryzyko związane z działalnością banków. Decyzja o pomniejszeniu podstawy tworzenia rezerw jest każdorazowo podejmowana przez Zarząd Banku.
- b) Techniki redukcji ryzyka kredytowego – możliwe do zastosowania metody ograniczania skutków ryzyka kredytowego ujęte w Rozporządzeniu Ministra Finansów z dnia 16 grudnia 2008 r. (Dz. U. Nr 235, poz. 1589 z późn. zm.) w sprawie zasad tworzenia rezerw na ryzyko związane z działalnością banków oraz określone w Rozporządzeniu 575/2013 UE.

W celu ograniczania skutków ryzyka kredytowego Bank ustanawia zabezpieczenia. Przyjmowane zabezpieczenia powinny spełniać kryteria płynności, wartości oraz dostępu i możliwości ich kontroli;

- a) Wartość przyjmowanych zabezpieczeń na nieruchomości powinna zapewnić odpowiedni poziom wskaźnika LtV przez cały okres kredytowania, uwzględniając rodzaj nieruchomości (mieszkalna, komercyjna), rynek zabezpieczeń (pierwotny, wtórny), rodzaj produktu, itp.;
- b) Bank stale monitoruje zmiany na rynku typowych zabezpieczeń, przyjmowanych przez Bank, tj. rynku nieruchomości;
- c) Bank preferuje zabezpieczenia kredytów, które pozwalają na:
  - skuteczną egzekucję należności w przypadku braku spłaty kredytów,
  - pomniejszenie podstawy tworzenia rezerw celowych,
  - przypisanie niższych wag ryzyka ekspozycjom kredytowym w rachunku wymogu kapitałowego.

Podstawowe zabezpieczenia, uznawane za najkorzystniejsze przez Bank to:

- a) zdeponowane w Banku lub w innym banku krajowym, będącym stroną trzecią środki pieniężne,
- b) hipoteka na gruntach rolnych,
- c) hipoteka na nieruchomości mieszkalnej,
- d) poręczenia Banku Gospodarstwa Krajowego, Funduszy Poręczeń Kredytowych, Agencji

Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, itp.,

- e) poręczenia i gwarancje jednostek samorządu terytorialnego oraz banków,
- f) poręczenie cywilne i wekslowe,
- g) zastaw rejestrowy.

W Banku funkcjonują procedury monitorowania stanu zabezpieczeń kredytowych, ze szczególnym uwzględnieniem zabezpieczeń w postaci hipotek na nieruchomościach, zgodnie z Rekomendacją „S”. Bank systematycznie śledzi zmiany na lokalnym rynku nieruchomości oraz analizuje trendy ogólnokrajowe.

2.2. Ryzyko rynkowe (walutowe)

Ryzyko rynkowe jest to ryzyko poniesienia straty wynikającej ze zmian kursów instrumentów finansowych i walut, wartości stopy procentowej oraz cen towarów, w przypadku Banku Spółdzielczego w Radzynie Podlaskim, ze względu na niską skalę prowadzonej działalności handlowej, ogranicza się w praktyce do ryzyka walutowego.

W procesie zarządzania ryzykiem walutowym wyodrębnić należy następujące rodzaje ryzyk rynkowych:

- 1) ryzyko kursowe - powstaje, jako skutek wpływu zmian kursowych na poszczególne pozycje bilansowe Banku, aktywa, pasywa oraz zakontraktowane przepływy środków pieniężnych w różnych walutach,
- 2) ryzyko stopy procentowej – jest ryzykiem wystąpienia zmian wartości dewizowych pozycji Banku w związku ze zmianami stóp procentowych,
- 3) ryzyko płynności – jest to możliwość poniesienia straty w wyniku zaistnienia sytuacji, gdy Bank nie ma w danej walucie wystarczających zasobów płynnych na pokrycie swoich zobowiązań w tej walucie, w skutek nieprzewidzianych wcześniej strumieni płatniczych.

Podział zadań i odpowiedzialności w systemie zarządzania ryzykiem rynkowym

W procesie zarządzania ryzykiem rynkowym Banku uczestniczą:

Rada Nadzorcza:

- 1) akceptuje i dokonuje okresowego przeglądu poziomu podejmowanego ryzyka oraz systemu zarządzania ryzykiem w Banku,
- 2) zapoznaje się okresowo z oceną systemu kontroli ryzyka walutowego w Banku oraz przestrzegania limitów ekspozycji na ryzyko walutowe,
- 3) sprawuje ogólny i stały nadzór nad realizacją Strategii zarządzania ryzykiem.

Zarząd Banku:

- 1) zatwierdza strukturę organizacyjną systemu zarządzania ryzykiem walutowym,
- 2) zatwierdza limity ryzyka walutowego,
- 3) okresowo kontroluje poziom podejmowanego ryzyka walutowego,
- 4) podejmuje działania w celu minimalizowania negatywnych skutków ryzyka walutowego,
- 5) okresowo dokonuje oceny adekwatności systemu zarządzania ryzykiem walutowym oraz wielkości limitów ryzyka w kontekście przyjętych celów finansowych Banku.

Komitet Zarządzania Ryzykami:

- 1) opiniuje obowiązujące w Banku regulacje wewnętrzne dotyczące ryzyka walutowego,
- 2) opiniuje wysokość limitów dla ryzyka walutowego,
- 3) opiniuje strategiczne decyzje w zakresie zarządzania ryzykiem walutowym w Banku.

Zespół Ryzyk Bankowych, Analiz i Sprawozdawczości:

- 1) określa pozycje walutowe oraz oblicza wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka walutowego przy pomocy przyjętego w Banku modelu z wykorzystaniem danych pochodzących z systemu finansowo – księgowego oraz z programu do analiz,
- 2) opracowuje zasady pomiaru i kontroli ryzyka walutowego w Banku oraz dokonuje ich aktualizacji,
- 3) przedkłada propozycje limitów pozycji walutowych dla całego Banku,
- 4) sprawuje bieżącą kontrolę nad przestrzeganiem limitów pozycji walutowych,
- 5) przedkłada Radzie Nadzorczej, Zarządowi oraz Komitetowi Zarządzania Ryzykami raporty.

Dział Księgowości i Rozliczeń Międzybankowych:

- 1) wprowadza kursy walutowe do systemu finansowo - księgowego,
- 2) dokonuje bieżącego zarządzania ryzykiem walutowym występującym w Banku,
- 3) odpowiada za poprawne rozliczenie i zaksięgowanie zawartych transakcji dewizowych,
- 4) rozlicza operacje walutowe uznające i obciążające rachunek nostro Banku w banku zrzeszającym,
- 5) dokonuje analizy zgodności stanu sald na rachunkach nostro Banku poprzez:
  - a) kontrolę bilansu walutowego,
  - b) weryfikację zgodności stanów poszczególnych rachunków nostro, z podziałem na poszczególne waluty, z wyciągami rachunków nostro otrzymanymi z banku zrzeszającego, w którym rachunki są umiejscowione,
  - c) w przypadku niezgodności z wyciągami z rachunku nostro, otrzymanymi z banku zrzeszającego, Bank zobowiązany jest sprawdzać na bieżąco prawidłowość podanych na wyciągu operacji i wskazanego salda.

Zasady identyfikacji, pomiaru, analizy i raportowania ryzyka walutowego

Bank dokonuje oceny ryzyka walutowego metodą podstawową, w zakresie i na zasadach określonych w Rozporządzeniu nr 575/2013 UE. Metoda ta polega na:

- 1) ustaleniu pozycji walutowej indywidualnej dla poszczególnych walut obcych, w tym:
  - a) pozycji krótkiej – oznaczającej nadwyżkę pasywów w danej walucie nad aktywami w tej walucie,
  - b) pozycji długiej – oznaczającej nadwyżkę aktywów w danej walucie nad pasywami w tej walucie,
- 2) obliczeniu pozycji walutowej całkowitej jako sumy krótkich albo długich pozycji walutowych dla poszczególnych walut w zależności od tego, która z tych sum jest wyższa co do wartości bezwzględnej, ta stanowi pozycję całkowitą.

Pozycje walutowe indywidualne dla poszczególnych walut obcych wyznaczane są jako sumy:

- 1) bilansowej pozycji walutowej - rozumianej jako różnica pomiędzy wartością aktywów i wartością pasywów bilansu, wyrażonych w danej walucie,
- 2) pozabilansowej pozycji walutowej - rozumianej jako różnica pomiędzy wartością zobowiązań pozabilansowych otrzymanych i wartością zobowiązań udzielonych, wyrażonych w danej walucie,
- 3) pozycji walutowej transakcji indeksowanych - rozumianej jako suma bilansowej i pozabilansowej pozycji walutowej, wyznaczonych dla sald złotych indeksowanych do danej waluty, przy czym indeksowanie do waluty obcej oznacza uzależnienie wartości salda wyrażonego w złotych od kursu waluty obcej.

Wartość składnika aktywów uwzględniana w rachunku pozycji walutowej odpowiada jego wartości netto równej wartości brutto pomniejszonej o rezerwy celowe i umorzenia.

Salda pozabilansowych transakcji wymiany walutowej uwzględnia się w rachunku pozycji walutowej bez względu na sposób rozliczania transakcji (kompensacyjny – wynikający z potrącenia wzajemnych zobowiązań albo poprzez dostarczenie instrumentu).

Salda uwzględniane w rachunku pozycji walutowych wyrażane są w wartości bilansowej po ich przeliczeniu według kursów ustalonych w trybie przyjętym dla wyceny tych sald, tak jak na dzień bilansowy.

Kursy walut obcych, ustalane są przez Prezesa NBP i ogłaszane w serwisach informacyjnych w dniu ich ustalenia, zgodnie z Uchwałą Zarządu NBP.

Bieżące zarządzanie ryzykiem walutowym w Banku polega na:

- 1) obliczaniu przez Zespół Ryzyk Bankowych, Analiz i Sprawozdawczości, pozycji walutowych wg danych na każdy dzień,
- 2) dokonywaniu operacji walutowych korygujących pozycję walutową przez Dział Księgowości i Rozliczeń Międzybankowych, polegających na zawieraniu takich transakcji, których wykonanie umożliwi utrzymanie pozycji walutowych na poziomie zapewniającym nieprzekroczenie limitów na koniec dnia roboczego.

Bank nie uznaje żadnych walutowych pozycji pierwotnych za informacje o charakterze strukturalnym.

W celu ograniczenia wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka walutowego Bank przyjął, że pozycja walutowa całkowita nie może być wyższa niż 2% funduszy własnych Banku.

Raport z analizy ryzyka walutowego sporządzany jest w terminach miesięcznych określonych w Instrukcji System Informacji Zarządczej.

Raport zawiera w szczególności:

- 1) pozycje walutowe indywidualne oraz całkowitą pozycję walutową,
- 2) strukturę aktywów i pasywów w podziale na waluty obce,
- 3) wykonanie przyjętych przez Bank limitów.

2.3 Ryzyko płynności w 2016 r.

Płynność Banku definiowana jest jako zdolność do finansowania aktywów i terminowego wykonywania zobowiązań w toku normalnej działalności oraz zdolność do generowania przez Bank dodatniego salda przepływów gotówkowych w określonym horyzoncie czasowym.

Strategicznym celem Banku w procesie zarządzania ryzykiem płynności jest zapewnienie możliwości realizowania zobowiązań Banku na bazie dziennej, zdolności do utrzymania płynności w krótkim, średnim i długim okresie zarówno w normalnych warunkach, jak i w przypadku wystąpienia zdarzeń kryzysowych – tak na poziomie Banku, jak i rynku – ograniczających dostęp do zabezpieczonych i niezabezpieczonych źródeł finansowania. Ponadto zarządzanie płynnością ma na celu utrzymywanie poziomu płynności bieżącej, krótkoterminowej, średnioterminowej i długoterminowej Banku, który zapewni regulowanie wszystkich zobowiązań w umownych terminach, a także optymalne zarządzanie środkami płynnymi.

Podział zadań i odpowiedzialności w systemie zarządzania ryzykiem płynności:

Rada Nadzorcza - zatwierdza strategię działania Banku oraz zasady ostrożnego i stabilnego zarządzania ryzykiem płynności, sprawuje nadzór nad zgodnością polityki Banku w zakresie ryzyka płynności, ze strategią i planem finansowym Banku oraz ocenia adekwatność i skuteczność procesu.

Zarząd Banku – odpowiada za :

- a) zorganizowanie skutecznego procesu zarządzania ryzykiem płynności poprzez wskazanie osób i jednostek organizacyjnych odpowiedzialnych za realizację zadań związanych z ryzykiem płynności oraz narzędzi do pomiaru i monitorowania płynności Banku,
- b) wdrożenie i aktualizowanie pisemnych procedur zarządzania ryzykiem płynności,
- c) opracowanie zasad polityki zarządzania ryzykiem płynności,
- d) zatwierdza:
  - procedury i limity ograniczające ryzyko płynności,
  - plany awaryjne utrzymania płynności finansowej w Banku,
- e) informuje Radę Nadzorczą o sytuacji płynnościowej Banku.

Komitet Zarządzania Ryzykami – monitoruje poziom ryzyka płynności oraz opiniuje procedury zarządzania ryzykiem płynności, procedury pomiaru, raportowania, limitowania i kontroli ryzyka płynności, propozycje limitów ograniczających ryzyko płynności.

Zespół Ryzyk Bankowych, Analiz i Sprawozdawczości:

- a) analizuje i monitoruje strukturę bilansu Banku w aspekcie ponoszonego ryzyka płynności oraz kontroluje przestrzeganie przyjętych w tym zakresie norm ostrożnościowych,
- b) projektuje procedury zarządzania ryzykiem płynności w zakresie pomiaru, raportowania, limitowania i kontroli,
- c) przygotowuje propozycje limitów ograniczających ryzyko płynności,
- d) sporządza raporty dla Zarządu Banku i Rady Nadzorczej dotyczące ekspozycji Banku na ryzyko płynności, a mianowicie:
  - sporządza kalkulację nadzorczych miar płynności i wewnętrznych limitów ostrożnościowych,
  - dokonuje wyliczeń związanych z wyznaczeniem poziomu depozytów stabilnych,
  - przeprowadza analizę bazy depozytowej z uwzględnieniem depozytów dużych,
  - przygotowuje analizę płynności bieżącej, krótko- średnio- i długoterminowej,
  - odpowiada za opracowanie i aktualizację scenariuszy planu awaryjnego,
  - sporządza i przekazuje informacje dotyczące sytuacji płynnościowej Zarządowi oraz Komitetowi Zarządzania Ryzykami,
- e) opracowuje/aktualizuje plan awaryjny utrzymania płynności finansowej Banku,
- f) monitoruje wykorzystanie wartości granicznych limitów ograniczających ryzyko płynności.

Dział Księgowości i Rozliczeń Międzybankowych:

- a) określa potrzeby płynnościowe Banku i źródła płynności dostępne w celu zaspokojenia tych potrzeb, specyfiki działalności Banku, asortymentu produktów, struktury bilansu i profili przepływów środków pieniężnych związanych ze zobowiązaniami bilansowymi i pozabilansowymi,
- b) planuje i steruje ryzykiem koncentracji płynności, zapewniającym dywersyfikację aktywów płynnych, źródeł i okresu finansowania,

- c) planuje zapotrzebowanie, a także zabezpiecza środki w zakresie płynności śróddziennej, w celu zapewnienia bieżącego wykonania przez Bank zobowiązań płatniczych i rozliczeniowych – zarówno w warunkach normalnych, jak i w warunkach skrajnych,
- d) opracowuje politykę inwestycyjną w zakresie instrumentów rynku finansowego – w tym planuje przyszłe inwestycje,
- e) dla celów operacyjnych analizuje bieżącą sytuację na krajowych i zagranicznych rynkach walutowo – pieniężnych,
- f) monitoruje i zarządza bieżącą płynnością złotową i walutową Banku w ramach obowiązujących limitów,
- g) organizuje obrót dłużnymi papierami wartościowymi,
- h) obsługuje kredyt/debet w rachunku bieżącym Banku,
- i) składa depozyty oraz zaciąga lokaty w banku zrzeszającym na zasadach międzybankowego rynku pieniężnego,
- j) dokonuje rozliczeń transakcji zawieranych przez Bank.

Oddziały Banku :

- a) uwzględniają w polityce handlowej działania mające na celu zapewnienie stabilnych źródeł finansowania zgodnie z planowanym rozwojem akcji kredytowej,
- b) monitorują funkcjonowanie produktów bankowych.

Zespół Audytu i Kontroli Wewnętrznej:

- a) ustala, czy przyjęte zasady polityki w zakresie zarządzania płynnością są wprowadzone w życie i przestrzegane przez każdą jednostkę organizacyjną Banku,
- b) bada jakość i adekwatność wprowadzonych procedur,
- c) bada adekwatności wszelkich limitów i wskaźników,
- d) kontroluje rzetelność i terminowość przekazywania Zarządowi i Radzie Nadzorczej Banku informacji dot. sytuacji płynnościowej,
- e) przedstawia kierownictwu Banku wnioski z kontroli wraz z ewentualną propozycją i uzasadnieniem stosownych zmian weryfikacji procedur, ustalonych limitów, dostosowania do obowiązujących przepisów.

Pomiar i monitorowanie płynności

W ramach zarządzania płynnością Bank na bieżąco kontroluje poziom wolnych środków na rachunkach w Banku Zrzeszającym w celu efektywnego i bezpiecznego ich wykorzystania.

Podstawą ustalania poziomu i struktury aktywów zabezpieczających płynność jest ocena bazy depozytowej pod kątem stabilności i koncentracji. Metodologię pomiaru stabilności bazy depozytowej reguluje Instrukcja Zarządzania Ryzykiem Płynności w Banku Spółdzielczym w Radzynie Podlaskim.

Zarządzanie płynnością Banku ma za zadanie utrzymanie poziomu aktywów płynnych:

- a) w proporcji minimum 20% aktywów ogółem, zgodnie z zapisami uchwały 386/2008 KNF,
- b) w proporcji zapewniającej pokrycie środkami stabilnymi odpływów pomniejszych o przypiływy w okresie 30 dni w sytuacji awaryjnej, zgodnie z Rozporządzeniem 575/2013 UE.

Bank utrzymuje aktywa zabezpieczające płynność w formie: gotówki w kasach i bankomatach, środków na rachunku bieżącym w banku zrzeszającym, lokat w banku zrzeszającym, dłużnych papierów wartościowych o wysokiej płynności.

Podstawowymi źródłami finansowania działalności kredytowej Banku są depozyty pozyskiwane od klientów Banku.

Bank monitoruje płynność w następujących horyzontach czasowych:

- do 1 dnia (włącznie),
- od 2 do 7 dni (włącznie),
- od 7 dni do 1 miesiąca (włącznie),
- od 1 do 3 miesięcy (włącznie),
- od 3 do 6 miesięcy (włącznie),
- od 6 miesięcy do 1 roku (włącznie),
- od 1 do 2 lat (włącznie),
- od 2 do 5 lat (włącznie),
- od 5 do 10 lat (włącznie),
- od 10 do 20 lat (włącznie),
- powyżej 20 lat.

Podstawą analizy ryzyka płynności jest luka płynności, wyliczana dla powyższych przedziałów czasowych.

Tabela 1. Kształtowanie się luki płynności w Banku na 31.12.2016 r.

Termin realizacji	Do 1 dnia	Od 2 do 7 dni	Od 7 dni do 1 m-ca	Od 1 do 3 m-cy	Od 3 do 6 m-cy	Od 6 m-cy do 1 roku	Od 1 roku do 2 lat	Od 2 do 5 lat	Od 5 do 10 lat	Od 10 do 20 lat	powyżej 20 lat
Należności (w tys. zł)	92 124	23 171	1 486	10 102	16 952	17 586	28 253	58 978	64 477	45 148	61 981
Zobowiązania (w tys. zł)	36 536	1 206	2 514	7 597	8 495	3 238	66 811	67 127	66 944	66 659	109 085
Luka (w tys. zł)	55 588	21 965	-1 029	2 505	8 457	14 348	-38 558	-8 149	-2 466	-21 511	-47 105
Luka skumulowana (w tys. zł)	55 588	77 553	76 524	79 029	87 486	101 834	63 276	55 127	52 660	31 150	-15 955
Wskaźnik płynności skumulowany	2,52	3,05	2,90	2,65	2,55	2,71	1,50	1,28	1,20	1,10	0,96
Wskaźnik luki	2,52	3,05	2,90	2,65	2,55	2,71	0,69	0,74	0,71	0,61	0,57

Bank oblicza w każdym dniu roboczym następujące miary płynności:

1. nadzorcze miary płynności na podstawie Uchwały nr 386/2008 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 17 grudnia 2008 r. w zakresie wiążących Banki norm płynności z późniejszymi zmianami:
  - a) lukę płynności krótkoterminowej (M1) – obliczaną, jako różnicę sumy wartości podstawowej i uzupełniającej rezerwy płynności i wartości środków obcych niestabilnych,
  - b) współczynnik płynności krótkoterminowej (M2) – obliczany, jako iloraz sumy wartości podstawowej i uzupełniającej rezerwy płynności do wartości środków obcych niestabilnych,
  - c) współczynnik pokrycia aktywów nie płynnych funduszami własnymi (M3) – obliczany, jako iloraz funduszy własnych Banku pomniejszonych o łączną wartość wymogów kapitałowych z tytułu ryzyka rynkowego i z tytułu rozliczenia dostawy oraz ryzyka kontrahenta do aktywów nie płynnych,
  - d) współczynnik pokrycia aktywów nie płynnych i aktywów o ograniczonej płynności funduszami własnymi i środkami obcymi stabilnymi (M4) - obliczany, jako iloraz sumy funduszy własnych pomniejszonych o łączną wartość wymogów kapitałowych z tytułu ryzyka rynkowego i z tytułu ryzyka rozliczenia dostawy oraz ryzyka kontrahenta i środków obcych stabilnych do sumy aktywów nie płynnych i aktywów o ograniczonej płynności.

Tabela 2. Nadzorcze miary płynności w Banku w 2016 r.

Miara płynności	Wymagane wartości minimalne	Stan na 31.12.2016 r.	Wartość minimalna w 2016 r.
Luka płynności krótkoterminowej (M1)	0	66 628	33 028
Współczynnik płynności krótkoterminowej (M2)	1	2,96	1,83
Współczynnik pokrycia aktywów niepiętnych funduszami własnymi (M3)	1	2,04	1,87
Współczynnik pokrycia aktywów niepiętnych i aktywów o ograniczonej płynności funduszami własnymi i środkami obcymi stabilnymi (M4)	1	1,40	1,25

2. wskaźnik pokrycia wypływów netto (LCR) – wskaźnik płynności krótkoterminowej określony w art. 4 Rozporządzenia Delegowanego Komisji (UE) nr 61/2015, wyliczany jako wskaźnik pokrycia odpływów płynności pomniejszonych o przyprawy płynności w warunkach skrajnych (wypływy płynności netto) aktywami płynnymi.

W ramach oceny i monitorowania poziomu ryzyka płynności Bank na koniec każdego miesiąca dokonuje analizy wskaźnikowej składników bilansu mogących wpływać na poziom ryzyka płynności w przyszłości:

- a) Wskaźnik płynności krótkoterminowej – obliczany jako iloraz aktywów płynnych i szacowanego poziomu depozytów niestabilnych – wskaźnik obrazuje stopień pokrycia depozytów niestabilnej części bazy depozytowej podstawową i uzupełniającą rezerwą płynności; im baza depozytowa jest mniej stabilna, tym więcej środków płynnych Bank powinien zabezpieczyć na ewentualną obsługę depozytów niestabilnych;
- b) Wskaźnik stabilności depozytów I – obliczany jako iloraz sumy osadów we wkładach dla depozytów podmiotów niefinansowych i sumy depozytów - wskaźnik obrazuje wysokość osadu we wkładach podmiotów niefinansowych; im jest on wyższy, tym jakość bazy depozytowej Banku jest lepsza;
- c) Wskaźnik stabilności depozytów II - obliczany jako iloraz sumy osadów we wkładach dla depozytów podmiotów niefinansowych i aktywów płynnych - wskaźnik obrazuje stopień finansowania aktywów płynnych Banku depozytami stabilnymi; im jest on wyższy (baza depozytowa jest stabilniejsza), tym większą kwotę Bank może zaangażować w długoterminowe aktywa;
- d) Udział dużych depozytów w depozytach - obliczany jako iloraz sumy dużych depozytów i sumy depozytów; posiadanie zdywersyfikowanej bazy depozytowej jest bardziej pożądane niż gromadzenie depozytów dużych; wskaźnik obrazuje jakość bazy depozytowej; im jest on niższy, tym mniejsze jest ryzyko zachwiania płynności płatniczej Banku;
- e) Wskaźnik kredytów długoterminowych - obliczany jako iloraz kredytów i pożyczek o terminie pierwotnym powyżej 10 lat (wartość nominalna) i sumy osadów we wkładach dla depozytów podmiotów niefinansowych; Bank dla utrzymania należytego poziomu płynności długoterminowej powinien zapewnić odpowiedni poziom stabilnych źródeł finansowania dla aktywów o odległych terminach zapadalności; im wyższy poziom wskaźnika, tym wyższy

- poziom ryzyka zachwiania płynności Banku w przyszłości;
- f) Wskaźnik pozycji pozabilansowych I - obliczany jako iloraz zobowiązań pozabilansowych udzielonych i obligi kredytowego - nominału; wskaźnik obrazuje ewentualny wzrost wartości nominalnej obligi kredytowego w przypadku zrealizowania umów, z których wynika posiadanie przez Bank zobowiązań pozabilansowych;
  - g) Wskaźnik pozycji pozabilansowych II - obliczany jako iloraz zobowiązań pozabilansowych udzielonych i portfela kredytowego netto; wskaźnik obrazuje ewentualny wzrost portfela kredytowego w przypadku zrealizowania umów, z których wynika posiadanie przez Bank zobowiązań pozabilansowych;
  - h) Wskaźnik pozycji pozabilansowych III - obliczany jako iloraz zobowiązań pozabilansowych udzielonych i sumy bilansowej Banku; wskaźnik obrazuje ewentualny wzrost sumy bilansowej w przypadku zrealizowania umów, z których wynika posiadanie przez Bank zobowiązań pozabilansowych;
  - i) Wskaźnik finansowania działalności Banku depozytami - obliczany jako iloraz sumy depozytów i sumy bilansowej; wskaźnik obrazuje stopień finansowania aktywów Banku, w tym także akcji kredytowej, bazą depozytową; im wskaźnik jest wyższy, tym mniejsze jest ryzyko, że Bank będzie potrzebował innych źródeł finansowania swojej działalności (np. środkami pochodzącymi z kredytów i pożyczek z Banku Zrzeszającego).

Tabela 3. Wskaźniki wczesnego ostrzegania w Banku według danych na 31.12.2016 r.

Wskaźnik	Wartość wskaźnika (w %)
1. Wskaźnik płynności krótkoterminowej	295,59
2. Wskaźnik stabilności depozytów I	85,81
3. Wskaźnik stabilności depozytów II	314,15
4. Wskaźnik stabilności depozytów III	85,81
5. Wskaźnik stabilności depozytów IV	314,15
6. Udział dużych depozytów podmiotów niefinansowych i budżetowych w depozytach sektora niefinansowego i budżetowego	7,95
7. Wskaźnik kredytów długoterminowych	51,38
8. Wskaźnik pozycji pozabilansowych I	6,43
9. Wskaźnik pozycji pozabilansowych II	6,55
10. Wskaźnik pozycji pozabilansowych III	3,89
11. Wskaźnik finansowania działalności banku depozytami sektora niefinansowego i budżetowego	88,35

Ograniczanie ryzyka płynności.

W celu ograniczania ryzyka płynności Bank prowadzi następujące działania:

- a) przeprowadza analizę kształtowania się nadzorczych miar płynności oraz stabilności bazy depozytowej w czasie,
- b) wprowadza, wylicza i monitoruje wewnętrzne limity ostrożnościowe,
- c) określa plan awaryjny zapewnienia płynności.

Płynność Banku według stanu na 31.12.2016 r.:

- Środki pozyskane od sektora niefinansowego na dzień 31.12.2016 roku stanowiły 72% aktywów ogółem. Są one podstawowym źródłem finansowania aktywów w Banku.
- Stan bazy depozytowej Banku na koniec 2016 roku wzrósł o 17% w stosunku do 31.12.2015 r. i wyniósł przeszło 368 638 tys. złotych.
- Strukturę depozytową Banku w 76% tworzyły depozyty osób prywatnych. Udział pozostałych pomiotów sektora niefinansowego to 19%, a sektora budżetowego – 5% depozytów ogółem.
- W strukturze zobowiązań depozytowych 58% stanowią depozyty bieżące, a 42% to depozyty terminowe.
- Osad we wkładach w sektorze niefinansowym dla depozytów bieżących wyniósł 88,02%, a dla depozytów terminowych – 93,64%. Świadczy to o dużej stabilności Banku.
- Osad we wkładach dla sektora niefinansowego oraz budżetowego wyniósł blisko 327 mln zł, kształtując się tym samym na umiarkowanym poziomie. Najbardziej stabilne są środki osób prywatnych, ponieważ stanowią z reguły małe kwoty lokowane na rachunkach bieżących, bądź terminowych. Osad na rachunkach osób prywatnych to niespełna 259 mln zł, co stanowi 79% osadu ogółem. Depozyty osób fizycznych cechują się wysoką stabilnością, więc przy dużym udziale w sumie depozytowej stanowią najbardziej znaczące i stabilne źródło finansujące akcję kredytową Banku.
- Minimalna wartość depozytów ogółem w 2016 roku wyniosła 321 868 tys. złotych.
- Wskaźnik odnawialności depozytów wyniósł 88%, a zrywalności – 0,04%.
- Struktura kwotowa depozytów w Banku kształtuje się na stabilnym poziomie. Największą liczbę stanowią depozyty do 250 tys. złotych, a zobowiązania powyżej 1 mln złotych obejmują 9,49% depozytów ogółem. Im mniejszy jest odsetek dużych depozytów w bazie depozytowej ogółem Banku tym niższe jest ryzyko zachwiania płynności w razie wycofania takiego depozytu przed terminem.
- Największy udział zobowiązań z tytułu dużych depozytów dotyczył osób fizycznych. Kwotowo zobowiązania wobec tej grupy wyniosły niespełna 15 mln zł, zaś procentowo 4,14% sumy depozytów. Biorąc pod uwagę depozyty stabilne osób fizycznych, to udział dużych depozytów tego sektora stanowi 5,90% osadu zobowiązań tych depozytariuszy.
- Depozyty stabilne wahały się od 297 122 tys. złotych do 339 888 tys. złotych.
- Obligo kredytowe Banku ukształtowało się na poziomie 252 370 tys. złotych i pokryte było w 100% depozytami stabilnymi, które na koniec roku 2016 wyniosły niespełna 336 911 tys. złotych.
- Relacja obliiga kredytowego do bazy depozytowej ogółem w 2016 roku wahała się od 67,70% do 78,67%. Na 31.12.2016 r. – 68,46%.
- Bank codziennie spełniał nadzorcze normy płynności oraz wymóg w zakresie minimalnego poziomu wskaźnika pokrycia wypływów netto (wskaźnik LCR). Wewnętrzne limity ostrożnościowe ograniczające ryzyko płynności były przestrzegane, a ich wykorzystanie kształtowało się na bezpiecznym poziomie.
- Wskaźnik LCR wyliczony w Banku na datę 31.12.2016 r. wyniósł 956,89% przy nadzorczym wymogu pokrycia wypływów min. 70%.
- Bank posiada plan awaryjny utrzymania płynności, który określa strategię i tryb postępowania w przypadku niedoborów płynności w sytuacjach awaryjnych opisanych scenariuszami warunków skrajnych.

- Bank, w celu zabezpieczenia możliwości przetrwania ewentualnych sytuacji kryzysowych utrzymywał odpowiedni poziom aktywów płynnych, tzn. taki, który pozwoliłby na regulowanie zobowiązań. W ramach zarządzania ryzykiem płynności utrzymano odpowiednią jej nadwyżkę, złożoną z łatwo zbywalnych aktywów, tj.: bony pieniężne NBP, obligacje Urzędu Gminy Zagnańsk oraz lokaty składane w Banku Zrzeszającym i obligacje Banku BPS S.A. Na koniec 2016 roku aktywa płynne w kwocie 100 693 tys. zł stanowiły 24,13% aktywów netto ogółem i w całości pokrywały depozyty niestabilne oraz duże depozyty.
- Bank posiadał łatwy dostęp do wystarczającej ilości źródeł finansowania, na poziomie zapewniającym płynną obsługę zapotrzebowań na środki ze strony klientów (deponenci i kredytobiorcy), w tym finansowania w ciągu dnia operacyjnego w formie debetu w rachunku bieżącym w wysokości 3 mln zł przyznanego przez Bank BPS S.A.
- Bank monitorował wskaźniki stanowiące wyznaczniki pozycji płynności, które kształtowały się na bezpiecznych poziomach zapewniających utrzymanie płynności finansowej Banku.

2.4. Ryzyko stopy procentowej

Podział zadań i odpowiedzialności w systemie zarządzania ryzykiem stopy procentowej:

Rada Nadzorcza:

- 1) zatwierdza strategię działania Banku oraz zasady ostrożnego i stabilnego zarządzania ryzykiem stopy procentowej,
- 2) sprawuje nadzór nad zgodnością polityki Banku w zakresie zarządzania ryzykiem stopy procentowej ze strategią i planem finansowym Banku,
- 3) ocenia adekwatność i skuteczność procesu zarządzania ryzykiem stopy procentowej.

Zarząd Banku:

- 1) odpowiada za opracowanie i wdrożenie strategii oraz polityki zarządzania ryzykiem stopy procentowej, a także zorganizowanie skutecznego procesu zarządzania ryzykiem stopy procentowej oraz monitorowanie efektywności tego procesu,
- 2) informuje Radę Nadzorczą o sytuacji w zakresie ryzyka stopy procentowej Banku.

Komitet Zarządzania Ryzykami:

- 1) monitoruje poziom ryzyka stopy procentowej,
- 2) opiniuje propozycje w zakresie wprowadzenia/zmiany wewnętrznych limitów ograniczenia ryzyka stopy procentowej,
- 3) wnioskuje do Zarządu w sprawach zarządzania aktywami i pasywami Banku.

Zespół Ryzyk Bankowych, Analiz i Sprawozdawczości:

- 1) analizuje i monitoruje strukturę bilansu Banku w aspekcie aktywów i pasywów oprocentowanych,
- 2) projektuje politykę zarządzania ryzykiem stopy procentowej w zakresie pomiaru, raportowania i limitowania ryzyka stopy procentowej,
- 3) przygotowuje propozycje limitów ograniczających ryzyko stopy procentowej,
- 4) sporządza raporty dla kierownictwa Banku z zakresu ryzyka stopy procentowej,
- 5) monitoruje wykorzystanie wartości granicznych ustalonych limitów ograniczających ryzyko stopy procentowej.

Oddziały Banku:

- 1) uwzględniają w polityce handlowej działania mające na celu zapewnienie stabilnych źródeł finansowania zgodnie z planowanym rozwojem akcji kredytowej,
- 2) opracowują, modyfikują i monitorują funkcjonowanie nowych produktów bankowych, które mają znaczenie dla zarządzania ryzykiem stopy procentowej.

Zespół Audytu i Kontroli Wewnętrznej odpowiada za:

- 1) ustalenie, czy przyjęte zasady polityki w zakresie zarządzania ryzykiem stopy procentowej są wprowadzone w życie i przestrzegane przez każdą jednostkę organizacyjną Banku,
- 2) badanie jakości i adekwatności wprowadzonych procedur,
- 3) badanie adekwatności wszelkich limitów i wskaźników z zakresu zarządzania ryzykiem stopy procentowej,
- 4) kontrolę rzetelności i terminowości przekazywania Zarządowi i Radzie Nadzorczej Banku informacji dotyczącej sytuacji w zakresie ryzyka stopy procentowej,
- 5) przedstawianie kierownictwu Banku wniosków z kontroli wraz z ewentualną propozycją i uzasadnieniem stosownych zmian weryfikacji procedur, ustalonych limitów, dostosowania do obowiązujących przepisów, itp.

Pomiar i monitorowanie ryzyka stopy procentowej

Dla potrzeb raportowania ryzyka stopy procentowej przyjmuje się następujące zasady:

- 1) Aktywa i pasywa odsetkowe wykazywane są wg nominalnej wartości pozycji odsetkowych (tj. stanowiącej podstawę naliczenia odsetek).
- 2) Z analizy wyłącza się należności zagrożone.
- 3) Aktywa i pasywa o oprocentowaniu 0% nie są zaliczane do pozycji wrażliwych na zmianę stóp procentowych.
- 4) Za datę możliwego przeszacowania stóp procentowych przyjmuje się:
  - a) termin zapadalności dla aktywów i wymagalności dla pasywów oprocentowanych według stałej stopy procentowej,
  - b) zdefiniowany możliwy termin zmiany stóp procentowych – dla aktywów i pasywów oprocentowanych według zmiennej stopy procentowej.
- 5) Bank monitoruje ryzyko stopy procentowej w następujących przedziałach przeszacowania:
  - a) do 1 dnia,
  - b) od 2 do 7 dni,
  - c) od 7 dni do 1 miesiąca,
  - d) od 1 do 3 miesięcy,
  - e) od 3 do 6 miesięcy,
  - f) od 6 miesięcy do 1 roku,
  - g) od 1 roku do 2 lat,
  - h) od 2 do 5 lat,
  - i) powyżej 5 lat.
- 6) Ze względu na stawkę referencyjną Bank przypisuje aktywa i pasywa o oprocentowaniu zmiennym do następujących grup analitycznych:
  - a) redyskonto weksli,
  - b) stawka własna Banku,
  - c) WIBOR / WIBID.

- 7) Aktywa i pasywa oprocentowane wg stóp zmiennych nie wymienionych wyżej są przyporządkowywane do jednej z wymienionych grup analitycznych na zasadzie podobieństwa między stopami referencyjnymi – uzależnienie kierunków i wielkości zmian stóp od tych samych czynników zewnętrznych.
- 8) W ramach oceny i monitorowania poziomu ryzyka stopy procentowej Bank na koniec każdego miesiąca dokonuje analizy wskaźnikowej składników bilansu mogących wpływać na poziom ryzyka stopy procentowej w przyszłości.
- 9) W ramach analizy wskaźnikowej Bank sporządza zestawienie następujących wskaźników:
  - a) Udział aktywów oprocentowanych w sumie bilansowej – obliczany jako iloraz aktywów odsetkowych i sumy bilansowej – wskaźnik obrazuje jaką część aktywów Banku stanowią aktywa dochodowe; im jest on wyższy, tym sytuacja jest korzystniejsza;
  - b) Udział pasywów oprocentowanych w sumie bilansowej – obliczany jako iloraz pasywów odsetkowych i sumy bilansowej – wskaźnik obrazuje jaką część pasywów Banku stanowią pasywa kosztowe; im jest on niższy, tym sytuacja jest korzystniejsza;
  - c) Średnie oprocentowanie aktywów – obliczany jako iloraz przychodów odsetkowych (annualizowanych) i średniego stanu aktywów odsetkowych; wartość średnia aktywów odsetkowych wyliczana jest w oparciu o dane na koniec poszczególnych miesięcy w okresie sprawozdawczym, na koniec ubiegłego roku i na dzień raportowania; im wartość wskaźnika jest wyższa, tym sytuacja Banku jest korzystniejsza;
  - d) Średnie oprocentowanie pasywów - obliczany jako iloraz kosztów odsetkowych (annualizowanych) i średniego stanu pasywów odsetkowych; wartość średnia pasywów odsetkowych wyliczana jest w oparciu o dane na koniec poszczególnych miesięcy w okresie sprawozdawczym, na koniec ubiegłego roku i na dzień raportowania; im wartość wskaźnika jest niższa, tym sytuacja Banku jest korzystniejsza;
  - e) Rozpiętość odsetkowa – obliczany jako różnica średniego oprocentowania aktywów i średniego oprocentowania pasywów; wartość wskaźnika ma przełożenie na wysokość wypracowanego przez Bank wyniku finansowego z tytułu odsetek;
  - f) Marża odsetkowa – obliczana jako iloraz wyniku odsetkowego (annualizowanego) i średniego stanu aktywów odsetkowych; jest to wskaźnik efektywności dochodowej, mierzący wynagrodzenie jakie Bank pobiera za wykonywane usługi; im wskaźnik jest wyższy, tym efekty polityki cenowej prowadzonej przez Bank będą lepsze.
- 10) Do ustalenia poziomu ryzyka stopy procentowej Bank wykorzystuje analizę struktury bilansu pod kątem aktywów i pasywów oprocentowanych oraz wskaźników i limitów ograniczających ryzyko stopy procentowej.
- 11) Pomiaru ryzyka Bank dokonuje przez identyfikację narażenia na cztery główne rodzaje ryzyka stopy procentowej:
  - a) ryzyko niedopasowania terminów przeszacowania przy pomocy analizy luki przeszacowania w określonych okresach;
  - b) ryzyko bazowe;
  - c) ryzyko krzywej dochodowości;
  - d) ryzyko opcji klienta.
- 12) Zarządzanie ryzykiem stopy procentowej to z jednej strony monitorowanie i prognozowanie zmian rynkowych stóp procentowych, a z drugiej identyfikowanie zagrożeń związanych ze zmianami stóp procentowych i podejmowanie działań w celu ich eliminacji.
- 13) Wewnętrzne regulacje Banku dotyczące zarządzania ryzykiem stopy procentowej,

uwzględniają kluczowe zagadnienia zawarte w rekomendacjach Komisji Nadzoru Finansowego i Unii Europejskiej.

14) Pomiar ryzyka odbywa się w cyklach miesięcznych i jest prezentowany na posiedzeniach Komitetu Zarządzania Ryzykami oraz Zarządu Banku oraz przekazywany Radzie Nadzorczej.

15) Każdorazowe przekroczenie limitu skutkuje opracowaniem informacji w tym zakresie Komitetowi Zarządzania Ryzykami, a następnie Zarządowi Banku.

2.5. Ryzyko operacyjne

Główne założenia w zakresie podejścia Banku do zarządzania ryzykiem operacyjnym oraz podział kompetencji w tym obszarze określa „Strategia zarządzania ryzykiem” przyjęta Uchwałą Rady Nadzorczej Banku.

W 2016 roku Bank dostosował system zarządzania ryzykiem do zaleceń wynikających z Rekomendacji M Komisji Nadzoru Finansowego stanowiącej zbiór zasad dobrych praktyk w zakresie ostrożnego i stabilnego zarządzania ryzykiem operacyjnym w bankach. Wdrożone zostały nowe narzędzia zarządzania ryzykiem operacyjnym oraz zaktualizowane zasady postępowania z ryzykiem operacyjnym.

Bank stosuje model zarządzania ryzykiem operacyjnym, w którym odpowiedzialność za bieżące zarządzanie ryzykiem operacyjnym spoczywa na wszystkich pracownikach Banku, a w szczególności na dyrektorach Oddziałów Banku, zgodnie z zakresem ich odpowiedzialności i zadań.

Bank określa limit tolerancji na ryzyko operacyjne w skali całego Banku oraz wynikający z przyjętego limitu tolerancji, akceptowalny poziom ryzyka operacyjnego poprzez przyjęcie limitów apetytu na ryzyko operacyjne.

Zarządzanie ryzykiem operacyjnym odbywa się z wykorzystaniem rozwiązań systemowych oraz bieżącego zarządzania tym ryzykiem.

Systemowe zarządzanie ryzykiem operacyjnym polega na tworzeniu przepisów wewnętrznych, procedur i rozwiązań związanych z ryzykiem operacyjnym, między innymi, w zakresie zasobów ludzkich, organizacji Banku, systemów teleinformatycznych, bezpieczeństwa, procesów obsługi klientów, rachunkowości, bankowości elektronicznej i kart płatniczych, zlecenia usług podmiotom zewnętrznym.

Bieżące zarządzanie ryzykiem operacyjnym polega na zapobieganiu zdarzeniom ryzyka operacyjnego powstającym przy sprzedaży produktów, w procesach wewnętrznych oraz systemach, podejmowaniu działań zmierzających do ograniczenia liczby i skali występujących zdarzeń ryzyka operacyjnego, likwidowaniu negatywnych skutków zdarzeń ryzyka operacyjnego oraz rejestrowaniu zdarzeń ryzyka operacyjnego.

Bank gromadzi informacje o istotnych zdarzeniach ryzyka operacyjnego, posługując się aplikacją informatyczną.

Gromadzone informacje wykorzystywane są do:

- 1) bieżącego monitorowania poziomu ryzyka operacyjnego,
- 2) monitorowania działań jednostek i komórek organizacyjnych związanych z zaistniałymi zdarzeniami,
- 3) pomiaru lub szacowania strat z tytułu ryzyka operacyjnego,

- 4) generowania raportów dotyczących zaistniałych zdarzeń w zakresie ryzyka operacyjnego.

W ramach ryzyka operacyjnego Bank dokonuje pomiaru z wykorzystaniem metod ilościowych, jakościowych oraz mieszanych, tj.:

- 1) obliczanie wymogu kapitałowego według metody standardowej,
- 2) obliczanie kluczowych wskaźników ryzyka operacyjnego,
- 3) samoocena potencjalnego ryzyka operacyjnego.

Ocena pomiaru ryzyka operacyjnego dokonywana jest w odniesieniu do zdarzeń gromadzonych w bazie zdarzeń ryzyka operacyjnego, podejmowanych działaniach operacyjnych, bieżącej i planowanej działalności Banku, procesów i aplikacji informatycznych w Banku oraz otoczeniu zewnętrznym Banku.

Bank regularnie monitoruje:

- 1) zdarzenia ryzyka operacyjnego, ich skutki oraz częstotliwość występowania w podziale na rodzaje zdarzeń ryzyka operacyjnego i linie biznesowe Banku,
- 2) wielkości objęte limitami na ryzyko operacyjne, w szczególności stopień wykorzystania przyjętych limitów tolerancji i apetytu na ryzyko operacyjne,
- 3) skuteczność podejmowanych działań w ramach ograniczania ryzyka operacyjnego,
- 4) wyniki okresowych przeglądów ryzyka operacyjnego.

W Banku przygotowywane są raporty na temat ryzyka operacyjnego w trybie kwartalnym. Odbiorcami raportów są Komitet Zarządzania Ryzykami, Zarząd Banku oraz Rada Nadzorcza.

2.6. Ryzyko braku zgodności

Podstawowym celem Polityki w zakresie ryzyka braku zgodności w Banku jest przeciwdziałanie wystąpieniu ryzyka naruszenia dobrego imienia Banku, a także wystąpieniu innych zagrożeń, które mogą powstać w związku z naruszaniem przez Bank jako instytucję, a także poszczególnych pracowników norm prawnych lub etycznych.

Polityka w zakresie ryzyka braku zgodności zmierza do uzyskania stanu, w którym wszelkie działania Banku i jego pracowników są zgodne z przyjętymi normami, politykami oraz przepisami wewnętrznymi i zewnętrznymi, a także obowiązującymi normami postępowania, w tym etycznymi.

Działania na rzecz osiągnięcia celów polityki w zakresie ryzyka braku zgodności podejmowane w Banku obejmują:

- a) formalizację procesu zarządzania ryzykiem braku zgodności w odpowiednich regulacjach wewnętrznych Banku, w tym wyznaczenie i działanie odpowiedniej komórki ds. ryzyka braku zgodności,
- b) identyfikację, ocenę, a także monitorowanie ryzyka i sprawozdawczość,
- c) wykonywanie zadań kierownictwa, w tym nadzoru i kontroli wewnętrznej (funkcjonalnej),
- d) identyfikowanie i zdecydowaną reakcją na incydenty naruszenia polityki w zakresie ryzyka braku zgodności,
- e) edukację i szkolenia.

Organizacja zarządzania ryzykiem braku zgodności obejmuje dwa poziomy:

- a) poziom strategiczny – obejmujący działania Rady Nadzorczej i Zarządu zmierzające do ustanowienia norm, polityk, przepisów wewnętrznych Banku, a także ustanowienie i monitorowanie skuteczności działania komórki ds. ryzyka braku zgodności, a także innych

komórek, których zadaniem jest działanie w ich imieniu na rzecz legalności, przejrzystości i wiarygodności,

- b) poziom operacyjny – działania każdego pracownika na każdym szczeblu organizacyjnym Banku, opierające się na świadomości przyjętych wartości i przestrzeganiu zdefiniowanych przez Zarząd zasad legalności, przejrzystości i wiarygodności działania wpisanych w regulacje wewnętrzne.

Podział zadań i odpowiedzialności w systemie zarządzania ryzykiem braku zgodności:

Rada Nadzorcza:

- a) sprawuje nadzór nad zarządzaniem ryzykiem braku zgodności w Banku,
- b) zatwierdza założenia polityki Banku w zakresie ryzyka braku zgodności przedstawione przez Zarząd,
- c) co najmniej raz w roku, na podstawie sprawozdań składanych przez Zarząd oraz wyników kontroli wewnętrznej dokonuje oceny stopnia efektywności zarządzania ryzykiem braku zgodności.

Zarząd Banku:

- a) odpowiada za efektywne zarządzanie w Banku ryzykiem braku zgodności, w tym za ustanowienie stałej i efektywnie działającej komórki ds. zarządzania ryzykiem braku zgodności w Banku, organizację procesu zarządzania ryzykiem oraz nadzór nad jego funkcjonowaniem,
- b) odpowiada za opracowanie dokumentu polityki w zakresie ryzyka braku zgodności i zapewnienie jej przestrzegania przez Pracowników,
- c) odpowiada za składanie sprawozdań Radzie Nadzorczej w sprawie zarządzania w Banku ryzykiem braku zgodności,
- d) podejmuje środki naprawcze lub dyscyplinujące w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości w stosowaniu polityki zgodności.

Komórka ds. ryzyka braku zgodności:

- a) monitorowanie i prowadzenie ewidencji incydentów naruszenia norm zgodności, poprzez prowadzenie rejestru zdarzeń operacyjnych zgodnie z „Instrukcją zarządzania ryzykiem operacyjnym i ryzykiem braku zgodności”,
- b) współpraca z komórkami wewnętrznymi Banku w zakresie oceny i monitorowania ryzyka braku zgodności,
- c) działania konsultacyjne w obszarze zgodności dla innych komórek organizacyjnych,
- d) współpraca z kadrą kierowniczą w prowadzeniu postępowań wewnętrznych mających na celu wyjaśnienie przyczyn wystąpienia incydentów naruszenia norm zgodności,
- e) raportowanie na temat poziomu ryzyka braku zgodności do Zarządu oraz Rady.

Zadania Kadry Kierowniczej:

- a) zaznajamianie podległych pracowników z obowiązującymi regulacjami wewnętrznymi, w tym: z Podręcznikiem „Standardy obsługi klientów obowiązujące pracowników Banku Spółdzielczego w Radzynie Podlaskim”.

- b) zapewnienie przestrzegania prawa i przyjętych standardów postępowania w działaniu operacyjnym podległych komórek organizacyjnych i pracowników, w tym:
  - stworzenie każdemu z pracowników warunków sprzyjających rozwojowi osobistemu i zawodowemu, aby wiedząc o częstych przyczynach naruszania norm prawnych i postępowania, płynących z niezadowolenia pracowników, kształtować świadomość przestrzegania norm,
  - promowanie i zachęcanie do przyjmowania postaw etycznych, umiejętność podania przykładów nieetycznych zachowań, których skutkiem jest naruszenie norm zgodności, znajomość zasad postępowania etycznego i nieetycznego w zakresie sprzedaży produktów bankowych i postępowaniu z klientami,
  - uwzględnienie w ocenie pracowników przestrzegania zasad zgodności.
- c) współpraca z komórką ds. ryzyka braku zgodności w zakresie uświadamiania pracownikom celu dbałości o zgodność Banku, a także wyjaśnianiu incydentów naruszenia zgodności.

Pracownicy Banku – powinni:

- a) wykonywać swoje obowiązki starannie i sumiennie, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, regulacjami wewnętrznymi oraz najlepszą wiedzą i wolą, w granicach dopuszczalnego ryzyka uzasadnionego interesem Banku,
- b) dbać o dobre imię Banku i godnie go reprezentować,
- c) być lojalnym wobec Banku,
- d) wykorzystywać posiadaną wiedzę i kwalifikacje w interesie Banku i jego klientów,
- e) nie powinien podejmować czynności, które mogłyby doprowadzić do konfliktu interesów pomiędzy nim a Bankiem, w szczególności nie powinien:
  - podejmować działań konkurencyjnych wobec Banku, w którym jest zatrudniony,
  - doprowadzać do konfliktów związanych z powiązaniem personalnymi,
- f) nie może wykorzystywać zajmowanego w Banku stanowiska do osiągnięcia osobistych korzyści,
- g) winien stosować się do zasad i standardów zawartych w Podręczniku „Standardy obsługi klientów obowiązujące pracowników Banku Spółdzielczego w Radzynie Podlaskim” oraz w Kodeksie Etyki Bankowej uchwalonym przez Związek Banków Polskich,
- h) ma obowiązek zawiadomić przełożonych lub Członka Zarządu nadzorującego Pion o nagannym zachowaniu innych pracowników, jeżeli brak takiego zawiadomienia mógłby narazić na szkodę Bank, innych pracowników lub osoby trzecie,
- i) nie powinien w przypadku opisanym pkt h) podejmować działań na własną rękę, działania należy pozostawić w gestii powołanych do tego służb,
- j) reakcja pracownika na incydent powinna być rozważna, przemyślana i powinna ograniczać ryzyko dezorganizacji bieżącej działalności Banku, prawidłowe działanie rozpoczyna się zawsze poinformowaniem przełożonego lub Członka Zarządu nadzorującego Pion.

Identyfikacja i ocena ryzyka braku zgodności Banku polega na:

- 1) ustaleniu jakie przepisy prawa i inne przyjęte standardy postępowania dotyczą działalności prowadzonej przez Bank,

- 2) oszacowaniu jaki poziom ryzyka towarzyszy wykonywaniu działalności na podstawie dokonania oceny skuteczności mechanizmów kontrolnych i redukujących ryzyko wykonywania danej działalności.

Identyfikacja i ocena ryzyka braku zgodności dokonywana jest cyklicznie, przez komórkę ds. ryzyka braku zgodności, nie rzadziej niż raz do roku.

Wyniki oceny sporządzonej według stanu na koniec roku obrotowego za okres ostatnich 12 miesięcy przedstawiane są Zarządowi w terminie określonym w Instrukcji System Informacji Zarządczej.

Ocena ryzyka braku zgodności Banku dokonywana jest zgodnie z „Instrukcją zarządzania ryzykiem operacyjnym i ryzykiem braku zgodności w Banku Spółdzielczym w Radzynie Podlaskim”.

Monitorowanie i raportowanie ryzyka braku zgodności

- 1) Komórka ds. ryzyka braku zgodności jest odpowiedzialna za identyfikację, pomiar i monitorowanie zarejestrowanych w programie informatycznym „ROPER” incydentów z zakresu ryzyka braku zgodności, zgodnie z „Instrukcją zarządzania ryzykiem operacyjnym i ryzykiem braku zgodności”.
- 2) Zgłoszenia incydentu naruszenia norm zgodności dokonuje pracownik Banku zgodnie z procedurą przyjętą w „Instrukcji zarządzania ryzykiem operacyjnym i ryzykiem braku zgodności”.
- 3) Zarząd i Rada otrzymują nie rzadziej niż raz do roku sprawozdania dotyczące poziomu ryzyka braku zgodności oraz proponowanych działań zapobiegawczych i redukujących ryzyko, sporządzone przez komórkę ds. ryzyka braku zgodności.

Redukcja ryzyka i działania zabezpieczające

W ramach działań zabezpieczających i w celu redukcji ryzyka braku zgodności Bank przyjmuje dokument „Kodeks Etyki Bankowej” przyjęty do stosowania przez Związek Banków Polskich, stanowiący zbiór zasad profesjonalnego postępowania w działalności bankowej i zaznajamia z jego treścią poprzez kadre kierowniczą wszystkich pracowników, czyniąc ją odpowiedzialną za jego przestrzeganie.

Dodatkowymi mechanizmami redukcji ryzyka braku zgodności są:

- a) identyfikacja ryzyka nowych produktów, w tym ryzyka prawnego wynikającego z wzorów umów lub groźby ryzyka braku zgodności samego produktu,
- b) korzystanie z pomocy Banku Zrzeszającego lub z wzorców przyjętych przez Zrzeszenie, przy opracowaniu regulacji wewnętrznych,
- c) identyfikacja i ocena bieżąca ryzyka w zakresie Rejestru klauzul niedozwolonych UOKiK,
- d) dokonywanie przeglądów regulacji wewnętrznych po powzięciu wiadomości o przyjętych i wchodzących w życie zmianach prawnych,
- e) zasięganie opinii Radcy Prawnego w zakresie regulacji wewnętrznych, w tym wzorców umów,
- f) identyfikacja ryzyka niekorzystnego rozstrzygnięcia sporów sądowych i tworzenie rezerw na pokrycie rezultatów niekorzystnego dla Banku rozstrzygnięcia,
- g) unikanie ryzyka reputacji, poprzez odpowiednią politykę związaną z klientami i transakcjami (np. unikanie kontrahentów, z którymi Bank nie zamierza podejmować współpracy, np. z krajów o niejasnej sytuacji prawno-politycznej, z którymi współpraca może być obciążona ryzykiem

utrąty reputacji, wykorzystywanie istniejących list podmiotów podejrzanych o wspieranie terroryzmu, objętych sankcjami itp., czy których działalność może być sprzeczna z powszechnie obowiązującymi przepisami),

- h) szkolenia kadry i pracowników dotyczące spełniania wymagań legalności w zakresie działania Banku,
- i) kontrola kierownicza i reakcja bieżąca kadry w przypadku stwierdzenia zachowań pracowników niezgodnych z przyjętymi w Banku standardami postępowania.

Zatwierdzone przez Zarząd oświadczenie na temat adekwatności ustaleń dotyczących zarządzania ryzykiem w Banku, dające pewność, że stosowane systemy zarządzania ryzykiem są odpowiednie z punktu widzenia profilu i strategii Banku wymagane przez art. 453 ust.1 lit. e zawarte jest w części XXIV niniejszej informacji.

Informacja na temat ryzyka, zgodna z art. 435 ust 1. lit f. w której omówiono ogólny profil ryzyka Banku związany ze strategią działalności, zawierająca kluczowe wskaźniki i dane liczbowe dotyczące ryzyka zawarta jest w Informacji dodatkowej do sprawozdania finansowego Banku według danych na 31.12.2016 r.

Alokacja uznanych kapitałów na poszczególne ryzyka odbywa się zgodnie z zasadami Pakietu CRD IV/CRR oraz wewnętrznymi przepisami Banku, m.in. wewnętrznym procesem oceny adekwatności kapitałowej. Plan alokacji kapitału na 2016r. z tytułu poszczególnych rodzajów ryzyka przedstawiał się następująco:

**Akceptowalny przez Bank poziom ryzyka wykonanie limitów alokacji
według danych na 31.12.2016r.**

Tabela 4.

Lp.	Opis limitu	Założenia		Wykonanie
		Minimalny kapitał regulacyjny	Kapitał dodatkowy	
1.	Całkowity współczynnik kapitałowy	13,25%	-	14,40%
2.	Współczynnik kapitału Tier 1	10,25%		11,96%
3.	Relacja funduszu udziałowego do funduszy własnych	30%		2,15%
4.	Relacja kapitału wewnętrznego do funduszy własnych	90%		55,57%
5.	Wartość zobowiązań podporządkowanych	a) 50 % kapitału Tier I w okresie do 31.12.2016 r. b) Max 30% kapitału Tier I od 01.01.2017 r.		16,93%
6.	Wartość pomniejszych funduszy własnych, w tym z tytułu:	max 15 % funduszy własnych		0,84%
	6.1	wartości niematerialnych i prawnych	max 2 % funduszy własnych	0,03%
	6.2	niezrealizowanej straty na instrumentach finansowych dostępnych do sprzedaży	max 2 % funduszy własnych	0,00%
	6.3	zaangażowania kapitałowego w podmioty finansowe	max 8 % funduszy własnych	0,00%
	6.4	fundusz z aktualizacji wyceny rzeczowych aktywów trwałych	max 3 % funduszy własnych	0,81%
7.	Ryzyko kredytowe	85 % funduszy własnych	0	57,79%
8.	Ryzyko walutowe	0	0	0

9.	Ryzyko koncentracji zaangażowani	0	0	0
10.	Ryzyko przekroczenia progu koncentracji kapitałowej	0	-	0
11.	Ryzyko operacyjne	bez limitu	0	0
12.	Ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej	-	3 % funduszy własnych	0
13.	Ryzyko płynności	-	0	0
14.	Ryzyko kapitałowe	-	0	0
15.	Ryzyko wyniku finansowego	-	0	0
16.	Pozostałe ryzyka	-	0	0

W zakresie art. 435 ust 2 Bank informuje, że:

- a) Jeden członek Zarządu pełni jedną funkcję dyrektorską w organach Banku i jedną funkcję dyrektorską w organach innego podmiotu. Dwaj członkowie Zarządu Banku pełnią po jednym stanowisku dyrektorskim. Członkowie Rady Nadzorczej Banku pełnią po jednym stanowisku dyrektorskim. Przez stanowisko dyrektorskie należy rozumieć stanowisko zajmowane w organie Banku (odpowiednio Zarządzie albo Radzie Nadzorczej) lub organach innych podmiotów.
- b) Członków Zarządu powołuje zgodnie z przepisami prawa Rada Nadzorcza, działając wg Statutu Banku Spółdzielczego w Radzynie Podlaskim biorąc pod uwagę wyniki oceny wstępnej kwalifikacji, doświadczenia i reputacji kandydata. Oceny następczej kwalifikacji, doświadczenia i reputacji Członków Zarządu dokonuje Rada Nadzorcza zgodnie z Polityką w sprawie doboru i oceny kwalifikacji członków organów zarządzających i osób pełniących najwyższe stanowiska w Banku Spółdzielczym w Radzynie Podlaskim. Członków Rady Nadzorczej wybiera Zebranie Przedstawicieli zgodnie ze Statutem Banku Spółdzielczego w Radzynie Podlaskim, biorąc pod uwagę kwalifikacje, doświadczenie i reputację kandydata, oceny następczej dokonuje Zebranie Przedstawicieli zgodnie z Polityką w sprawie doboru i oceny kwalifikacji członków organów zarządzających i osób pełniących najwyższe stanowiska w Banku Spółdzielczym w Radzynie Podlaskim.
- c) Bank, z uwagi na skalę działalności nie stosuje strategii zróżnicowania w zakresie wyboru członków Zarządu oraz Rady Nadzorczej.
- d) Bank z uwagi na skalę działania nie tworzy w obrębie Rady Nadzorczej komitetu ds. ryzyka.
- e) Przepływ informacji dotyczącej ryzyka kierowanej do Zarządu oraz Rady Nadzorczej w Banku jest sformalizowany i objęty Instrukcją System Informacji Zarządczej, definiującą: częstotliwość, zakres, odbiorców i terminy sporządzania raportów i sprawozdań dotyczących ryzyka. Systemem informacji zarządczej są objęte wszystkie rodzaje ryzyka uznawane przez Bank za istotne. Zakres i częstotliwość raportowania jest dostosowany do skali narażenia na ryzyko, a także zmienności ryzyka, zapewniając możliwość podejmowania decyzji oraz odpowiedniej reakcji w przypadku zmiany ekspozycji na ryzyko.

IV. Zakres stosowania konsolidacji ostrożnościowej.

Bank nie dokonuje konsolidacji do celów rachunkowości i regulacji ostrożnościowych

V. Fundusze własne

Zgodnie z zapisami art. 437 Rozporządzenia nr 575/2013 UE Bank ujawnia informacje

dotyczące funduszy własnych z uwzględnieniem wymogów wynikających z Rozporządzenia wykonawczego Komisji UE nr 1423/2013 z dnia 20.12.2013r. ustanawiającego wykonawcze standardy techniczne w zakresie wymogów dotyczących ujawnienia informacji na temat funduszy własnych instytucji.

Fundusze własne Banku na dzień 31.12.2016 r. zgodnie z powyższymi Rozporządzeniami obejmują:

Kapitał Tier I :

1) Kapitał podstawowy Tier I :

- a) fundusz udziałowy – stanowi w Banku „prawo nabyte” i jest amortyzowany zgodnie z pismem KNF z dnia 3 grudnia 2013 r. znak DBS/DBS_W5/7177/16/52/2013. Bank wykazuje opłacony fundusz udziałowy, w ramach korekt okresu przejściowego, według następujących zasad:
  - podstawę obliczenia stanowi kwota opłaconych udziałów według stanu na 31.12.2011 r.
  - kwota ta pomniejszona została o wszelkie wypłaty i wyksięgowania udziałów w 2014 r., w 2015 r. oraz w 2016 roku.
- b) kapitał rezerwowy – fundusz zasobowy tworzony zgodnie ze statutem Banku z wpłat wpisowego przez Udziałowców Banku oraz z odpisów z zysków Banku za kolejne lata.
- c) Skumulowane inne całkowite dochody - fundusz z aktualizacji wyceny majątku trwałego,

1.1) Pomniejszenia kapitału podstawowego Tier I – korekty regulacyjne

- a) Wartości niematerialne i prawne w wartości bilansowej – wartość netto wartości niematerialnych i prawnych pomniejszająca fundusze.
- b) Inne korekty w okresie przejściowym w kapitale podstawowym Tier I - fundusz z aktualizacji wyceny majątku trwałego - instytucje pomniejszają w 2016r. kapitał Tier I, w wysokości 40% niezrealizowanych zysków wycenianych według wartości godziwej.

2) Kapitał dodatkowy Tier I :

Bank nie posiada instrumentów zaliczanych do kapitałów dodatkowych Tier I.

Kapitał Tier II: składa się z Instrumentów kapitałowych i pożyczek podporządkowanych, zaliczanych do Tier II za zgodą KNF, z uwzględnieniem amortyzacji:

- a) Bank na 31.12.2016r. posiada dwie pożyczki podporządkowane spełniające warunki określone w Rozporządzeniu 575/2013 UE, które za zgodą Komisji Nadzoru Finansowego zalicza do kapitałów Tier II. Informacja w zakresie zobowiązań podporządkowanych zawarta jest w Informacji dodatkowej do sprawozdania finansowego Banku według danych na 31.12.2016 r.
- b) Bank nie posiada instrumentów kapitałowych zaliczonych do kapitału Tier II.

Tabela 5. Zestawienie funduszy własnych Banku według Rozporządzenia 575/2013 UE na dzień 31.12.2016 r.

L.p.	Rodzaj kapitału	Przepis Rozporządzenie 575/2013 UE	Stan na 31.12.2016r. w tys. zł
I.	Kapitał Tier I		26 648
1.	Kapitał podstawowy Tier I (instrumenty i kapitały rezerwowe)		26 916
a	fundusz udziałowy	Art.. 483(1) do (3) i art.. 484-487	691
b	kapitał rezerwowy (zasobowy)	Art.. 29 ust. 1	25 578
c	skumulowane inne całkowite dochody	Art.. 468	647

Pozycje pomniejszające kapitał podstawowy Tier I (Korekty regulacyjne)			
d	wartości niematerialne i prawne		-9
	Inne korekty w okresie przejściowym w kapitale podstawowym Tier I	Art.. 468	-259
2.	Kapitał dodatkowy Tier I		0
II.	Kapitał Tier II		5 433
a	pożyczki podporządkowane	Art.. 63	5 433
SUMA FUNDUSZY WŁASNYCH BANKU ZGODNIE Z ROZPORZĄDZENIEM 575/2013 UE			32 081

Zgodnie z załącznikiem nr VI do Rozporządzenia wykonawczego Komisji UE nr 1423/2013 z dnia 20.12.2013r. w Banku na dzień 31.12.2016r. występowały pozycje funduszy własnych w okresie przejściowym wykazane w poniższej tabeli nr 2. Uwzględnione według przyjętej w załączniku do Rozporządzenia numeracji. Pozostałe pozycje załącznika nr VI do Rozporządzenia nie wystąpiły w Banku na datę 31.12.2015 r. Bufory kapitałowe wymienione w pozycjach od 66 do 71 nie obowiązują w 2016 r.

Tabela 6. Informacja na temat funduszy własnych w okresie przejściowym na dzień 31.12.2016 r.

		(A)	(B)	(C)
Kapitał podstawowy Tier I - instrumenty i kapitały rezerwowe		Kwota w dniu ujawnienia	Odniesienie do artykułu Rozporządzenia UE nr 575/2013	Kwoty ujęte przed przyjęciem Rozporządzenia (UE) nr 575/2013 lub kwota rezydualna określona w Rozporządzeniu (UE) nr 575/2013
3	Skumulowane inne całkowite dochody (i pozostałe kapitały rezerwowe, z uwzględnieniem niezrealizowanych zysków i strat zgodnie z mającymi zastosowanie standardami rachunkowości)	26 225	art.. 26 ust. 1	
4	Kwota kwalifikujących się pozycji, o których mowa w art.. 484 ust. 3, i powiązane aż do emisyjne przeznaczone do wycofania z kapitału podstawowego Tier I	691	art.. 486 ust. 2	1 223
6	Kapitał podstawowy Tier I przed korektami regulacyjnymi	26 916		
Kapitał podstawowy Tier I: korekty regulacyjne				
8	Wartości niematerialne i prawne (po odliczeniu powiązanej rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego) (kwota ujemna)	-9	art. 26 ust. 1 lit. B), art. 37 i art. 472 ust. 4	
26 a	Korekty regulacyjne dotyczące niezrealizowanych zysków i strat zgodnie z art. 467 i 468	-259		-647
	w tym: filtr dla niezrealizowanego zysku 1	-259	art. 468	-647
28	Całkowite korekty regulacyjne w kapitale podstawowym Tier I	-250		-647
29	Kapitał podstawowy Tier I	26 648		

45	Kapitał Tier I (kapitał Tier I = kapitał podstawowy Tier I + kapitał dodatkowy Tier I)	26 648		
Kapitał Tier II: instrumenty i rezerwy				
47	Kwota kwalifikujących się pozycji, o których mowa w art. 484 ust. 5 i powiązane akcje emisyjne przeznaczone do wycofania z kapitału Tier II	5433	art. 486 ust. 4	8 000
51	Kapitał Tier II przed korektami regulacyjnymi	5433		
58	Kapitał Tier II	5433		
59	Łączny Kapitał (łączny kapitał = kapitał Tier I + kapitał Tier II)	32 081		
60	Aktywa ważone ryzykiem razem	197 032		
Współczynniki i bufor kapitalowe				
61	Kapitał podstawowy Tier I (wyrażony jako odsetek kwoty ekspozycji na ryzyko)	11,95%	art. 92 ust. 2 lit. a), art. 465	
62	Kapitał Tier I (wyrażony jako odsetek kwoty ekspozycji na ryzyko)	11,95%	art. 92 ust. 2 lit. b), art. 465	
63	Łączny kapitał (wyrażony jako odsetek kwoty ekspozycji na ryzyko)	14,39%	art. 92 ust. 2 lit. c)	
64	Wymóg bufora dla poszczególnych instytucji (wymóg dotyczący kapitału podstawowego Tier I zgodnie z art. 92 ust. 1 lit. a) powiększony o wymogi utrzymywania bufora zabezpieczającego i antycyklicznego, jak również bufor ryzyka systemowego oraz bufor instytucji o znaczeniu systemowym (bufor globalnych instytucji o znaczeniu systemowym lub bufor innych instytucji o znaczeniu systemowym) wyrażony jako odsetek kwoty ekspozycji na ryzyko)	1,25%	dyrektywa w sprawie wymogów kapitałowych, art.128, 129, 130	
65	w tym: wymóg utrzymywania bufora zabezpieczającego	1,25%		

VI. Wymogi kapitalowe

1. Skrótowy opis metody stosowanej przez Bank do oceny adekwatności kapitału wewnętrznego w celu wsparcia bieżących i przyszłych działań.

Celem procesu szacowania kapitału wewnętrznego, jest ustalenie wielkości kapitału niezbędnego do pokrycia wszystkich zidentyfikowanych rodzajów ryzyka uznanych za istotne występujących w działalności Banku.

Polityka Banku powinna zmierzać do utrzymywania takiego poziomu adekwatności kapitałowej, który pozwala na zapewnienie potrzeb finansowych klientów Banku. Aby zapewnić realizację tego priorytetu zasadniczym celem kapitałowym jest sukcesywne zwiększanie poziomu funduszy własnych, pozwalające na pokrycie zidentyfikowanych istotnych ryzyk występujących w działalności Banku. Głównym źródłem pozyskania kapitałów jest zysk netto.

Celem Banku jest takie zwiększenie poziomu funduszy własnych, które przy akceptowanym przez Radę Nadzorczą tempie przyrostu aktywów ważonych ryzykiem, pozwoli na wypracowanie

i utrzymywanie łącznego współczynnika kapitałowego na poziomie co najmniej 13,25 %. (Od 1 stycznia 2016 roku minimalny współczynnik kapitałowy wynosi 12% i jest powiększony o bufor zabezpieczający w wysokości 1,25%).

Alokacja kapitału na poszczególne rodzaje ryzyka ma na celu zapewnienie właściwego procesu zarządzania ryzykiem oraz wskazanie akceptowanego poziomu ryzyka wyrażonego w postaci limitów na poszczególne jego rodzaje. Przyjmuje się, że Bank będzie prowadził działalność w sposób zapewniający zachowanie ogólnych limitów ryzyka wyrażonych w postaci wskaźników na poziomie:

- 1) łączny współczynnik kapitałowy na koniec miesięcznych okresów sprawozdawczych powinien kształtować się na poziomie wyższym lub równym 10,25%, (minimalny współczynnik T1 wynoszący 9% powiększony o bufor zabezpieczający w wysokości 1,25%)
- 2) oszacowana przez Bank kwota niezbędna do pokrycia wszystkich istotnych rodzajów ryzyka występujących w działalności bankowej - kapitał wewnętrzny, będzie na koniec poszczególnych kwartałów stanowiła maksymalnie 90 % łącznej wartości funduszy własnych.

Zasady adekwatności kapitałowej wymagają zarządzania funduszami Banku skorelowanego z faktycznym poziomem ryzyka występującym w działalności Banku. W kontekście struktury adekwatności kapitałowej wyodrębniono dwie kategorie kapitałów:

- a) kapitał regulacyjny - suma minimalnych wymogów kapitałowych z tytułu ryzyka kredytowego, operacyjnego, rynkowego oraz wymogów z tytułu przekroczenia limitów i naruszenia innych norm określonych w Rozporządzeniu UE.
- b) kapitał wewnętrzny - jest ustalany przez Bank i ma na celu pokrycie wszystkich zidentyfikowanych materialnych rodzajów ryzyka w działalności Banku.

Oba rodzaje kapitałów są odnoszone do funduszy własnych Banku celem oceny adekwatności kapitałowej.

Minimalne regulacyjne wymogi kapitałowe w Banku, obliczane na podstawie Rozporządzenia 575/2013 UE obejmują:

- 1) łączny wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka kredytowego, wyliczany metodą standardową,
- 2) wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka rynkowego, rozumianego jako ryzyko walutowe,
- 3) wymóg kapitałowy z tytułu przekroczenia limitów dużych zaangażowań kapitałowych,
- 4) wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka operacyjnego - obliczany metodą bazowego wskaźnika,
- 5) wymóg z tytułu przekroczenia limitów dużych zaangażowań w portfelu handlowym.

Dodatkowe wymogi kapitałowe w Banku są to wymogi wewnętrzne wyliczone na ryzyka, które Bank uznał za istotne zgodnie z zapisami „Instrukcji wyznaczania wymogów kapitałowych z tytułu poszczególnych rodzajów ryzyka oraz oceny adekwatności kapitałowej w Banku Spółdzielczym w Radziniu Podlaskim”.

1. Bank szacuje następujące wewnętrzne wymogi kapitałowe:

ryzyka objęte wyliczeniem wymogów kapitałowych:

- 1) kredytowe,
- 2) rynkowe (walutowe),
- 3) operacyjne,
- 4) koncentracji zaangażowań:
  - a) w sektor gospodarki,
  - b) przyjętych form zabezpieczenia,
  - c) w jednorodny instrument finansowy,

- 5) stopy procentowej w księdze bankowej,
- 6) płynności,
- 7) wyniku finansowego,
- 8) kapitałowe:
  - a) koncentracji funduszu udziałowego,
  - b) koncentracji „dużych” pakietów udziałów,
- 5) cyklu gospodarczego,
- 6) strategiczne,
- 7) utraty reputacji,
- 8) rezydualne,
- 9) modeli.

Na dzień 31.12.2016 r. Bank dokonując oceny ryzyka związanego z działalnością, stosownie do zapisów regulacji wewnętrznych, nie wyznaczył dodatkowych wewnętrznych wymogów kapitałowych na pokrycie ryzyk. Kwota wewnętrznego wymogu kapitałowego jest równa kwocie regulacyjnego wymogu kapitałowego i wyniosła 17 833 tys. zł. Na tę kwotę złożyły się następujące kwoty wymogów:

- a) wymóg z tytułu ryzyka kredytowego - 15 763 tys. zł
- b) wymóg z tytułu ryzyka operacyjnego - 2 070 tys. zł

Wyliczenie regulacyjnych i dodatkowych wymogów kapitałowych Banku na dzień 31.12.2016 r. zaprezentowane jest w Informacji dodatkowej do sprawozdania finansowego Banku według danych na 31.12.2016 r.

2. Rezultaty stosowanego przez instytucję wewnętrznego procesu oceny adekwatności kapitałowej, w tym skład dodatkowych wymogów w zakresie funduszy własnych określonych na podstawie procesu przeglądu nadzorczego, o których mowa w art. 104 ust. 1 lit. a) dyrektywy 2013/36/UE z dnia 26 czerwca 2013 r.

Nie dotyczy

3. Kwoty ekspozycji ważonych ryzykiem zgodnie z przepisami części trzeciej tytuł II rozdział 2 Rozporządzenia – 8 % kwot ekspozycji ważonych ryzykiem dla każdej kategorii ekspozycji określonej w art. 112.

Zestawienie kwot ekspozycji ważonych ryzykiem do wyliczenia wymogu kapitałowego Banku z tytułu ryzyka kredytowego na dzień 31.12.2016r. zaprezentowane jest w Informacji dodatkowej do sprawozdania finansowego Banku według danych na 31.12.2016 r.

4. Wymogi w zakresie funduszy własnych obliczone zgodnie z art. 92 ust. 3 lit. b) i c);

Tabela 7.

L.p.	Rodzaj wymogu	Wymóg kapitałowy
1.	Wymóg zgodnie z art. 92 ust. 3 lit b. (ryzyko pozycji, ryzyko dużych ekspozycji, przekraczających limity określone w art. 395-401 Rozporządzenia UE)	nie dotyczy
2.	Wymóg zgodnie z art. 92 ust. 3 lit c. - ryzyko walutowe - ryzyko rozliczenia - ryzyko cen towarów	0 nie dotyczy nie dotyczy

VII. Ekspozycja na ryzyko kontrahenta

Nie dotyczy.

Bank nie posiada portfela handlowego.

VIII. Bufory kapitałowe

Na podstawie art. 83 oraz art. 96 ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nadzorze makroostrożnościowym nad systemem finansowym i zarządzaniu kryzysowym w systemie finansowym od dnia 1 stycznia 2016r. wskaźnik bufora antycyklicznego wynosi 0% dla ekspozycji kredytowych na terytorium RP. Wskaźnik w tej wysokości obowiązuje do czasu zmiany jego poziomu przez Ministra Finansów w drodze rozporządzenia.

IX. Wskaźniki globalnego znaczenia systemowego

Nie dotyczy.

Bank na dzień 31.12.2016 r. nie zaliczał się do banków systemowo ważnych.

X. Korekty z tytułu ryzyka kredytowego

1. Definicja pozycji przeterminowanych i z rozpoznaną utratą wartości – stosowane do celów rachunkowości.

Jako ekspozycję przeterminowaną, Bank uznaje każdą należność z tytułu kapitału lub odsetek nie spłaconą w terminie spłaty określonym w umowie.

Zgodnie z kryteriami określonymi w Rozporządzeniu Ministra Finansów w sprawie zasad tworzenia rezerw na ryzyko związane z działalnością banków z dnia 16.12.2008 r. (tj. Dz. U. z 2015r, poz. 2066 z późn. zm.), ekspozycjami zagrożonymi są należności: poniżej standardu, wątpliwe i stracone.

Bank dokonuje klasyfikacji ekspozycji kredytowych do odpowiednich kategorii ryzyka, stosując dwa kryteria:

- a) kryterium terminowości – terminowość spłaty kapitału lub odsetek,
- b) kryterium ekonomiczne – badanie sytuacji ekonomiczno-finansowej dłużnika (kredytobiorcy, poręczyciela).

Przeglądów oraz klasyfikacji ekspozycji kredytowych Bank dokonuje zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Finansów w sprawie zasad tworzenia rezerw na ryzyko związane z działalnością banków z dnia 16.12.2008 r. (tj. Dz. U. z 2015r, poz. 2066 z późn. zm.).

2. Opis strategii przyjętych w celu określenia korekt z tytułu szczególnego i ogólnego ryzyka kredytowego.

Bank tworzy rezerwy celowe. Rezerwy celowe tworzone są na ryzyko związane z działalnością Banku w odniesieniu do ekspozycji kredytowych zaklasyfikowanych do:

- a) kategorii "normalne" – w zakresie ekspozycji kredytowych wynikających z pożyczek i kredytów detalicznych,
- b) kategorii "pod obserwacją",
- c) grupy "zagrożone" – w tym do kategorii: "poniżej standardu", "wątpliwe" lub „stracone”.

Wysokość tworzonych rezerw związana jest bezpośrednio z kategorią ryzyka, do której została zaklasyfikowana ekspozycja oraz z jakością przyjętych zabezpieczeń prawnych ekspozycji.

Bank stosuje Polskie Standardy Rachunkowości. Na pokrycie ryzyka związanego z działalnością kredytową, Bank dokonuje odpisów na rezerwy celowe, tworzone w ścisłej korelacji z rozpoznany ryzykiem tj. na pokrycie straty związanej z określonymi należnościami lub ich grupami w oparciu o ocenę możliwości jej wystąpienia.

Wycena należności dokonywana jest w oparciu o wartość bilansową brutto pomniejszoną o efektywną stopę procentową i utworzoną rezerwę celową.

W przypadku ekspozycji kredytowych wynikających z pożyczek i kredytów detalicznych, Bank tworzy rezerwy celowe w wysokości, co najmniej:

- a) 1,5% podstawy tworzenia rezerw celowych od ekspozycji kredytowych zaklasyfikowanych do kategorii „normalne”;
- b) 100% podstawy tworzenia rezerw celowych od ekspozycji kredytowych zaklasyfikowanych do kategorii „stracone”.

W przypadku ekspozycji kredytowych wynikające z pożyczek i kredytów mieszkaniowych oraz pożyczek i kredytów hipotecznych, Bank tworzy rezerwy celowe w wysokości, co najmniej:

- a) 1,5% podstawy tworzenia rezerw celowych od ekspozycji kredytowych zaklasyfikowanych do kategorii „pod obserwacją”;
- b) 20% podstawy tworzenia rezerw celowych od ekspozycji kredytowych zaklasyfikowanych do kategorii „poniżej standardu”;
- c) 50% podstawy tworzenia rezerw celowych od ekspozycji kredytowych zaklasyfikowanych do kategorii „wątpliwe”;
- d) 100% podstawy tworzenia rezerw celowych od ekspozycji kredytowych zaklasyfikowanych do kategorii „stracone”.

W przypadku ekspozycji kredytowych klientów instytucjonalnych, Bank tworzy rezerwy celowe w wysokości co najmniej:

- a) 1,5% podstawy tworzenia rezerw celowych od ekspozycji kredytowych zaklasyfikowanych do kategorii „pod obserwacją”;
- b) 20% podstawy tworzenia rezerw celowych od ekspozycji kredytowych zaklasyfikowanych do kategorii „poniżej standardu”;
- c) 50% podstawy tworzenia rezerw celowych od ekspozycji kredytowych zaklasyfikowanych do kategorii „wątpliwe”;
- d) 100% podstawy tworzenia rezerw celowych od ekspozycji kredytowych zaklasyfikowanych do kategorii „stracone”.

3. Całkowitą kwotę ekspozycji po rozliczeniu równoważących się transakcji i bez uwzględnienia skutków ograniczenia ryzyka kredytowego, a także średnią kwotę ekspozycji w danym okresie z podziałem na różne kategorie ekspozycji.

Tabela 8. Całkowita kwota ekspozycji na dzień 31.12.2016 r. i średnia w okresie 2016 r.

Klasy ekspozycji	Pierwotna wartość ekspozycji bez zastosowania skutków ograniczania ryzyka kredytowego na 31.12.2016r.	Średnia kwota w okresie od 01.01.2016 r. do 31.12.2016 r.
Ekspozycje wobec rządów centralnych lub banków centralnych	71 018	50 598
Ekspozycje wobec samorządów regionalnych lub władz lokalnych	27 441	26 526
Ekspozycje wobec podmiotów sektora publicznego	955	814
Ekspozycje wobec Instytucji - banków	70 612	70 786
Ekspozycje związane z przedsiębiorstwami zbiorowego inwestowania	0	0
Ekspozycje wobec przedsiębiorstw	0	4 463
Ekspozycje detaliczne	222 799	219 246
Ekspozycje, których dotyczy niewykonanie zobowiązania	5 541	3 091
Inne pozycje	25 223	25 254
Ekspozycje kapitałowe	2 155	2 148
Ekspozycje według metody standardowej	425 743	402 926

4. Rozkład geograficzny ekspozycji w podziale na obszary ważne pod względem istotnych kategorii ekspozycji wraz z dodatkowymi szczegółowymi podziałami w stosownych przypadkach.

Nie dotyczy.

Bank prowadzi działalność lokalnie, brak ekspozycji poza granicami Polski.

5. Zestawienie rezydualnych terminów zapadalności dla wszystkich ekspozycji z podziałem na kategorie ekspozycji wraz z dodatkowymi szczegółowymi podziałami w stosownych przypadkach.

Bank nie stosuje Międzynarodowych Standardów Rachunkowości, w związku z czym nie stosował rezydualnych terminów zapadalności dla wszystkich ekspozycji z podziałem na kategorie ekspozycji wraz z dodatkowymi szczegółowymi podziałami w stosownych przypadkach.

Tabela 9. Prezentacja ekspozycji bilansowych w terminach zapadalności.

Pozycja	Razem	Do 1 dnia	Od 2 do 7 dni	Od 7 dni do 1 m-ca	Od 1 do 3 m-cy	Od 3 do 6 m-cy	Od 6 m-cy do 1 roku	Od 1 roku do 2 lat	Od 2 do 5 lat	Od 5 do 10 lat	Od 10 do 20 lat	Powyżej 20 lat	Bez określonego terminu	Wyłączone z analizy
Należności bilansowe razem:	417 319	61 723	23 181	1 486	10 064	16 952	17 586	28 253	58 978	64 477	45 148	5 441	78 493	5 539
Kasa, operacje z Bankiem Centralnym	11 226	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	11 226	0
1. W rachunku bieżącym	11 226	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	11 226	0
Dłużne papiery wartościowe uprawnione do redyskontowania w Banku Centralnym	60 439	60 450	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-11	0
Należności od sektora finansowego	79 824	434	23 001	0	0	5 548	0	0	0	0	0	0	50 842	0
1. W rachunku bieżącym	18 040	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	18 040	0
2. Terminowe	61 784	434	23 001	0	0	5 548	0	0	0	0	0	0	32 801	0
Należności od sektora niefinansowego	215 547	802	180	1 453	9 574	10 747	15 931	24 593	51 166	51 384	44 275	5 441	1	5 533
1. W rachunku bieżącym	8 762	106	17	211	1 238	1 124	1 883	1 384	2 799	0	0	0	0	-44
2. Terminowe	206 784	696	163	1 241	8 336	9 623	14 049	23 209	48 367	51 384	44 275	5 441	1	5 577
Należności od sektora budżetowego	26 572	0	0	33	490	557	1 655	3 100	6 732	13 093	873	0	39	0
1. W rachunku bieżącym	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2. Terminowe	26 572	0	0	33	490	557	1 655	3 100	6 732	13 093	873	0	39	0
Należności z tytułu zakupionych papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Dłużne papiery wartościowe	2 027	37	0	0	0	100	0	560	1 079	0	0	0	250	0
1. Banków	1 366	37	0	0	0	0	0	0	1 079	0	0	0	250	0
2. Budżetu Państwa i budżetów terenowych	661	1	0	0	0	100	0	560	0	0	0	0	0	0
3. Pozostałe	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Udziały lub akcje w innych jednostkach	2 155	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2 155	0
1. W instytucjach finansowych	1 777	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1 777	0
2. W pozostałych jednostkach	378	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	378	0
Pozostałe papiery wartościowe i inne aktywa finansowe	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Wartości niematerialne i prawne, w tym:	9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	9	0
wartość firmy	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Rzeczowe aktywa trwałe	12 198	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	12 198	0
Inne aktywa	779	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	779	6
1. Przyjęte aktywa - do zbycia	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2. Pozostałe	779	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	779	6
Rozliczenia międzyokresowe	995	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	995	0
1. Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	918	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	918	0
2. Pozostałe rozliczenia międzyokresowe	77	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	77	0
Należne wpłaty na kapitał (fundusz) podstawowy													11	
Otrzymane zobowiązania pozabilansowe	3 000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3 000	0
1. Zobowiązania otrzymane od podmiotów finansowych	3 000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3 000	0
a) zobowiązania dotyczące finansowania	3 000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3 000	0

6. Jakość ekspozycji w podziale na istotne branże lub typy kontrahenta.

Na dzień 31.12.2016 r. struktura branżowa należności przedstawiała się następująco:

Tabela 10.

Sektor gospodarki	Wartość ekspozycji	% udział w sumie ekspozycji
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	27 383	6,56%
Budownictwo	11 112	2,66%
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	60	0,01%
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją; Pozostała działalność usługowa	885	0,21%

Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości; Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna; Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	12 448	2,98%
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	11 707	2,81%
Edukacja	20	0,00%
Górnictwo i wydobywanie	0	0,00%
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	26 777	6,42%
Inne	69	0,02%
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	2 660	0,64%
Przetwórstwo przemysłowe	5 630	1,35%
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	59 269	14,20%
Transport i gospodarka magazynowa; Informacja i komunikacja	8 945	2,14%
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych; Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	10 044	2,41%
Suma	177 008	42,42%

W Banku przyjęto założenie, że branża istotna jest to branża, w której Bank posiada zaangażowanie w wysokości przekraczającej 20%. Z powyższej tabeli wynika, że w Banku nie występuje branża istotna.

7. Kwota ekspozycji o utraconej wartości i ekspozycji przeterminowanych, podane oddzielnie, z podziałem na ważne obszary geograficzne, w tym w miarę możliwości kwoty korekty o szczególne i ogólne ryzyko kredytowe związane z każdym obszarem geograficznym.

Nie dotyczy.

Bank prowadzi działalność lokalnie, brak ekspozycji poza granicami Polski.

8. Uzgodnienie zmian korekty o szczególne i ogólne ryzyko kredytowe dla ekspozycji o utraconej wartości, przedstawione oddzielnie.

Szczegółowa prezentacja stanu zmiany rezerw celowych zawarta jest w Informacji dodatkowej do sprawozdania finansowego Banku według danych na 31.12.2016 r.

XI. Aktywa wolne od obciążeń

1. Składnik aktywów jest traktowany jako obciążony, jeżeli został on zastawiony lub podlega jakiegokolwiek formie ustaleń mających na celu zabezpieczenie lub wsparcie jakości kredytowej transakcji bilansowej lub pozabilansowej, z której nie może on zostać swobodnie wycofany (np. w celu zastawiania dla potrzeb finansowania).
2. Informacje o obciążeniach aktywów - zgodnie z EBA/GL/2014/03

Tabela 11.

Formularz A - Aktywa					
		Wartość bilansowa aktywów obciążonych	Wartość godziwa aktywów obciążonych	Wartość bilansowa aktywów wolnych od obciążeń	Wartość godziwa aktywów wolnych od obciążeń
		10	40	60	90
10	Aktywa instytucji zgłaszającej	0		417 319	
30	Instrumenty kapitałowe	0	0	2 154	2 154
40	Dłużne papiery wartościowe	0	0	62 466	62 466
120	Inne aktywa	0		352 699	

Tabela 12.

Formularz B – Zabezpieczenia otrzymane			
		Wartość godziwa obciążonych zabezpieczeń otrzymanych lub wyemitowanych własnych dłużnych papierów wartościowych	Wartość godziwa zabezpieczeń otrzymanych lub wyemitowanych własnych dłużnych papierów wartościowych dostępnych dla celów obciążenia
		10	40
130	Zabezpieczenia otrzymane przez instytucję zgłaszającą	0	0
150	Instrumenty kapitałowe	0	0
160	Dłużne papiery wartościowe	0	0
230	Inne zabezpieczenia otrzymane	0	0
240	Wyemitowane własne dłużne papiery wartościowe inne niż obligacje zabezpieczone lub papiery typu ABS	0	0

Tabela 13.

Formularz C – Aktywa obciążone/zabezpieczenia otrzymane i powiązane zobowiązania			
		Odpowiadające zobowiązania, zobowiązania warunkowe i udzielone pożyczki papierów wartościowych	Aktywa, zabezpieczenia otrzymane i wyemitowane własne dłużne papiery wartościowe inne niż obciążone obligacje zabezpieczone i papiery typu ABS
		10	30
10	Wartość bilansowa wybranych zobowiązań finansowych	0	0

D – Informacje o istotności obciążeń – nie dotyczy

XII. Korzystanie z ECAI

Nie dotyczy. Bank nie korzysta z ratingów.

XIII. Ekspozycja na ryzyko rynkowe

Na dzień 31.12.2016 r. Bank wyznacza wymóg kapitałowy, liczony zgodnie z Rozporządzeniem 575/2013 UE, wyłącznie na ryzyko walutowe.

Tabela 14.

L.p.	Rodzaj wymogu	Wymóg kapitałowy
1.	Wymóg zgodnie z art. 92 ust. 3 lit b.	nie dotyczy
2.	Wymóg zgodnie z art. 92 ust. 3 lit c. – ryzyko walutowe	0

XIV. Ekspozycja na ryzyko operacyjne

1. Wymogi kapitałowe z tytułu ryzyka operacyjnego obliczane są przez Bank metodą wskaźnika bazowego (art. 315-316 Rozporządzenia). Wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka operacyjnego na dzień 31.12.2016 r. wynosi 2 070 tys. zł.
2. Informacja o sumach strat brutto z tytułu zdarzeń ryzyka operacyjnego odnotowane w 2016 roku w podziale na klasy i kategorie zdarzeń podane są w poniższej tabeli.

Tabela 15. Straty brutto z tytułu ryzyka operacyjnego (powyżej 200 zł lub czas przestoju usługi powyżej 0,5 h)

Raport ilościowy – Zdarzenia ryzyka operacyjnego w okresie ostatnich 12 m-cy				
	Strata w tys. zł	Koszt	Czas przestoju w minutach	Ilość zdarzeń
Bankowość detaliczna	4	2	1 140	7
Obsługa Kasowa	4	2	0	6
Obsługa Bankomatowa	0	0	1 140	1
Bankowość komercyjna	1	0	0	1
Obsługa Kasowa	1	0	0	1

Płatności i rozliczenia	46	0	32 083	31
Zarządzanie Infrastrukturą Sprzętową	0	0	15 519	13
Zarządzanie UPS-ami i Agregatami	0	0	30	1
Rozliczenia międzybankowe	1	0	0	1
Gospodarka własna	1	0	10 180	2
Operacje kasowe i bankomatowe	44	0	6 354	13
Inny	0	0	0	1
R A Z E M :	51	2	33 223	39

3. Informacja o sumach strat brutto z tytułu zdarzeń ryzyka operacyjnego W analizowanym okresie zarejestrowano zdarzenia, charakteryzujące się niską dotkliwością i niską częstością występowania, co pokazuje poniższa tabela.

Tabela 16.

Poziom	Wskaźnik progowy	Wskaźnik progowy	Ilość zdarzeń	Straty brutto w tys. zł	Czas przestoju w minutach
	Dotkliwości	Częstości			
akceptowalny	Niska	Niska	35	50	9 314
akceptowalny	Niska	Wysoka	0	0	0
ostrzegawczy	Wysoka	Niska	4	1	23 909
krytyczny	Wysoka	Wysoka	0	0	0

4. W 2016 roku nie stwierdzono istotnych zdarzeń ryzyka operacyjnego, rozumianych jako zdarzenia powodujące straty przekraczające 1 035 tys. zł – co stanowi 50% wyliczonego minimalnego regulacyjnego wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka operacyjnego na 2016 r.

5. Bank realizuje proces zarządzania ryzykiem operacyjnym, w ramach tego procesu identyfikuje się zdarzenia ryzyka operacyjnego i dokonuje się ewidencjonowania i analizy przyczyn występowania zdarzeń związanych z ryzykiem operacyjnym.

W przypadku konieczności podejmowane są działania ograniczające ryzyko obejmujące zmianę procesów wewnętrznych Banku, organizacji wewnętrznej, sposobu dokonywania kontroli wewnętrznej, a także organizacja odpowiednich szkoleń dla pracowników.

XV. Ekspozycje w papierach kapitałowych nieuwzględnionych w portfelu handlowym

1. Zróżnicowanie między ekspozycjami pod względem ich celów, w tym w zakresie zysków kapitałowych oraz celów strategicznych, a także przegląd stosowanych technik rachunkowości oraz metod wyceny, w tym zasadnicze założenia i praktyki mające wpływ na wycenę oraz wszystkie znaczące zmiany tych praktyk.

Tabela 17.

Instrumenty kapitałowe	Wartość bilansowa w tys. zł
Akcje Banku Polskiej Spółdzielczości SA	1 777
Udziały mniejszościowe w Radzyńskiej Spółdzielni Mieszkaniowej	2
Udziały mniejszościowe w BS Program Sp. z o.o. w Brwinowie	17
Akcje IT CARD SA w Łomży	358
Razem	2 154

Akcje Banku BPS SA – stworzenie portfela akcji wynika z faktu obowiązku funkcjonowania Banku w ramach zrzeczenia. Umowa Zrzeczenia przewiduje kapitałowe zaangażowanie się Banku w Bank Zrzeszający.

Udziały w Radzyńskiej Spółdzielni Mieszkaniowej (RSM) – fakt posiadania udziałów jest wynikiem posiadania przez Bank nieruchomości, które pierwotnie były w posiadaniu Banku jako spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu użytkowego, a ówczesny Statut RSM wymagał członkostwa w spółdzielni.

Akcje IT CARD SA – zaangażowanie się kapitałowe Banku w IT CARD SA jest wynikiem decyzji biznesowej polegającej na chęci zbudowania niezależnego centrum autoryzacji kart płatniczych oraz obsługi autoryzacyjnej bankomatów. Cel został już osiągnięty. Utrzymywanie akcji w portfelu wynika z oczekiwania na rozwój i wzrost wartości spółki.

Instrumenty te Bank kwalifikuje do kategorii dostępnych do sprzedaży oraz wycenia według wartości godziwej. W przypadku instrumentów posiadanych przez Bank za wartość godziwą przyjmuje się cenę nabycia składnika (instrumentu) z uwzględnieniem odpisów z tytułu trwałej utraty wartości.

2. Wartość księgową, wartość godziwą oraz – w przypadku ekspozycji z tytułu instrumentów będących przedmiotem obrotu giełdowego – porównanie z ceną rynkową, jeśli zasadniczo różni się ona od wartości godziwej.

Bank nie posiada papierów kapitałowych notowanych na giełdzie.

3. Rodzaje, charakter oraz kwoty ekspozycji z tytułu instrumentów będących przedmiotem obrotu giełdowego, ekspozycji w niepublicznych papierach kapitałowych w wystarczająco zdywersyfikowanych portfelach oraz innych ekspozycji.

Bank nie posiada papierów kapitałowych notowanych na giełdzie.

4. Zrealizowane zyski lub straty z tytułu sprzedaży i likwidacji w danym okresie w ujęciu skumulowanym.

W 2016 r. Bank nie dokonał likwidacji i sprzedaży kapitałowych papierów wartościowych.

5. całkowitą wartość niezrealizowanych zysków lub strat, łączne niezrealizowane zyski lub straty z aktualizacji wyceny oraz wszelkie takie kwoty ujęte w funduszach własnych podstawowych lub dodatkowych.

W 2016 r. w Banku nie wystąpiły niezrealizowane zyski lub straty ujęte w funduszach własnych podstawowych lub dodatkowych.

XVI. Ekspozycje na ryzyko stopy procentowej przypisane pozycjom nieuwzględnionym w portfelu handlowym

1. Informacja dotycząca charakteru ryzyka stopy procentowej i podstawowe założenia oraz częstotliwości pomiarów ryzyka stopy procentowej.

Ryzyko stopy procentowej wynika z niedopasowania aktywów i pasywów wrażliwych na zmianę stopy procentowej (ryzyko przeszacowania), różnych stawek referencyjnych wg, których oprocentowane są poszczególne składniki aktywów i pasywów banku (ryzyko bazowe), istnienia ukrytych opcji wpisanych w produkty dające klientom prawo do wcześniejszej spłaty, wycofania środków z banku (ryzyko opcji klienta). Zmiana relacji pomiędzy stopami procentowymi odnoszącymi się do różnych terminów, a dotyczącymi tego samego rynku lub indeksu. Relacja ta zmienia się, kiedy kształt krzywej dochodowości dla danego rynku ulega spłaszczeniu lub ulega odwróceniu, w wyniku którego stopy krótkoterminowe będą wyższe od stóp długoterminowych. Zmiany w krzywej dochodowości mogą nasilać stopień narażenia Banku na ryzyko stopy procentowej przez wzmocnienie efektu niedopasowania terminów przeszacowania.

Tabela 18.

Struktura aktywów i pasywów według rodzaju oprocentowania - stan na dzień 2016-12-31									
		Aktywa odsetkowe				Pasywa odsetkowe			
Waluta	Rodzaj oprocentowania	Kwota w tys. zł	Struktura	Średnie oprocentowanie	Wskaźnik elastyczności	Kwota w tys. zł	Struktura	Średnie oprocentowanie	Wskaźnik elastyczności
PLN	Oprocentowanie stałe	91 445	0,24	1,83		144 416	0,57	1,82	
	Oprocentowanie zmienne	288 481	0,76	4,43	1,03	109 014	0,43	1,08	0,95
	Suma	379 926	1,00	3,13	1,03	253 430	0,99	1,45	0,95
Pozostałe waluty	Oprocentowanie stałe	0				1157	0,83	0,29	
	Oprocentowanie zmienne	0				233	0,17	0,18	1,00
	Suma	0				1 391	0,01	0,24	1,00
Suma		379 926	1,00	3,13	1,03	254 821	1,00	0,85	0,95

Wysoki poziom ryzyka stopy procentowej np. wyrażonego przez znaczne niedopasowanie przeszacowujących się aktywów i pasywów, wpływa pozytywnie lub negatywnie na poziom wypracowanego zysku, zależnie od kierunku zmian stóp procentowych. Ocena wielkości ryzyka stopy procentowej pozwala określić wrażliwość wyniku finansowego na istotne zmiany stóp procentowych i związaną z tym chwiejność przychodów.

Bank przeprowadza pomiar ryzyka stopy procentowej dla produktów bilansowych i pozabilansowych wrażliwych na zmiany stóp procentowych.

Celem podstawowym zarządzania ryzykiem stopy procentowej jest ograniczenie wpływu zmian rynkowych stóp procentowych na wynik finansowy Banku.

Bank dąży do tego, aby:

- nie powstała sytuacja, w której oprocentowanie pasywów (zobowiązań, głównie depozytów) będzie przewyższało uzyskiwane oprocentowanie aktywów (należności, głównie z tytułu kredytów),
- różnica oprocentowania na korzyść aktywów była jak największa, przy jak najmniejszym niedopasowaniu terminów przeszacowania aktywów i pasywów wrażliwych na fluktuację stóp procentowych.

W Banku występują cztery podstawowe zagrożenia związane z ryzykiem stopy procentowej, które są systematycznie monitorowane w okresach miesięcznych:

- a) **ryzyko przeszacowania** – ma swoje źródło w niedopasowaniu wielkości przeszacowywanych w danym okresie aktywów, pasywów i pozycji pozabilansowych; przy czym ryzyko to odnosi się przede wszystkim do portfela bankowego i wyraża się w zagrożeniu przychodów Banku w sytuacji niekorzystnych zmian stóp procentowych lub istotnej zmiany struktury przeszacowania pozycji w bilansie powodującej zmiany w wyniku z tytułu odsetek.

Tabela. 19.

Analiza ryzyka z tytułu niedopasowania pomiędzy aktywami i pasywami w przedziałach przeszacowania Stan na dzień 2016-12-31								
Okresy przeszacowania w tys. zł								
Pozycja	Razem	do 1 dnia	od 2 do 7 dni	od 7 dni do 1 m-ca	od 1 do 3 m-cy	od 3 do 6 m-cy	od 6 m-cy do 1 r	pow. 1 r
Aktywa odsetkowe	379 926	308 335	62 450	140	511	703	2 831	4 955
Pasywa odsetkowe	254 821	104 347	11 225	22 008	38 414	35 335	42 233	1 259
Luka	125 105	203 989	51 225	-21 868	-37 903	-34 632	-39 401	3 695
Zmiana wyniku odsetkowego w skali 12 miesięcy dla spadku stopy	-3 996	-4 761	-672	328	548	373	188	0
Zmiana wyniku odsetkowego w skali 12 miesięcy dla wzrostu stopy	3 410	4 069	1 013	-415	-633	-427	-196	0

- b) **ryzyko opcji klienta** - wynika z opcji ukrytych wpisanych w produkty bankowe, które mogą być zrealizowane przez klienta w następstwie zmian stóp procentowych; instrumenty zawierające opcje klienta są na ogół najbardziej typowe dla działalności bankowej usytuowanej w portfelu bankowym; opcje klienta są najczęściej realizowane, gdy stanowi to korzyść dla ich posiadacza i niekorzystne dla sprzedającego takie opcje; ten rodzaj ryzyka obejmuje kredyty dające kredytobiorcy prawo spłaty przed terminem pozostałej części kredytu, różnego rodzaju depozyty bez oznaczonego terminu wymagalności, pozwalające deponentom wycofywać swoje środki w dowolnym momencie, itp.,

Tabela 20.

Ryzyko opcji klienta - Stan na 2015-12-31	
Pozycja	Wartość w tys. zł
Kredyty:	
Poziom kredytów o stałej stopie procentowej	7 085
Poziom obliża kredytowego	244 296
Udział kredytów o stałej stopie w obliżu kredytowym	2,90
Wartość kredytów o stałej stopie procentowej spłaconych przed terminem w ciągu ostatnich 12 miesięcy	835
Poziom kredytów w sytuacji normalnej i pod obserwacją	244 296
Poziom wykorzystania opcji klienta	0,34
Kwota przekroczenia dopuszczalnego limitu	0,00
Depozyty:	
Poziom depozytów o stałej stopie procentowej	145 573
Poziom depozytów	244 821
Udział depozytów o stałej stopie procentowej w sumie depozytów	59,46
Wartość zerwanych depozytów o stałej stopie procentowej z terminem pierwotnym powyżej 3 miesięcy za ostatnie 12 miesięcy	10 342
Poziom wykorzystania opcji klienta	4,22
Kwota przekroczenia dopuszczalnego limitu	0,00
Wymóg kapitałowy:	0,00

- c) **ryzyko bazowe** - rodzaj ryzyka stopy procentowej wynikający z niedoskonałego powiązania stóp procentowych instrumentów generujących przychody i koszty odsetkowe, które to instrumenty mają jednocześnie te same okresy przeszacowania,

Tabela 21.

Ryzyko bazowe - metoda B - stan na dzień 2016-12-31			
Stawka referencyjna	Pozycja	Wartość w tys. zł	Wskaźnik elastyczności
Redyskonto weksli	Aktywa odsetkowe	39 234	1,22
	Pasywa odsetkowe	5 617	0,92
	Luka niedopasowania	42 532	
	Zmiana wyniku odsetkowego	85	
WIBOR/WIBID	Aktywa odsetkowe	241 479	1,00
	Pasywa odsetkowe	101 177	0,95
	Luka niedopasowania	145 161	
	Zmiana wyniku odsetkowego	290	

- d) **ryzyko krzywej dochodowości** - polega na zmianie relacji pomiędzy stopami procentowymi odnoszonymi się do różnych terminów przeszacowania, a dotyczącymi tego samego indeksu lub rynku (np. relacja między stopami procentowymi 3-miesięcznych bonów skarbowych i 5-letnich obligacji skarbowych).

Tabela 22.

Ryzyko krzywej dochodowości - metoda X - stan na dzień 2016-12-31 w tys. zł				
Aktywa i pasywa odsetkowe	do 1 m-ca	od 1 do 3 m-cy	od 3 do 6 m-cy	od 6 m-cy do 1 r
Aktywa odsetkowe	239 641	0	100	1 375
Pasywa odsetkowe	101 177	0	1	2
Luka	138 463	0	99	1 373
Zmiana wyniku odsetkowego	266	0	0	1

Wpływ ryzyka stopy procentowej na zmianę wyniku finansowego Banku.

W ramach analizy ryzyka przeszacowania Bank szacuje również wpływ zmiany w skali roku wartości ekonomicznej kapitału spowodowanej zmianą rynkowych stóp procentowych, na fundusze własne Banku wykorzystując zdyskontowane przepływy kapitałowo-odsetkowe pozycji wrażliwych na zmianę stopy, obliczone dla aktualnego poziomu stóp procentowych i dla ich zmienionych wartości.

- 1) Zmiana wartości ekonomicznej kapitału jest równa różnicy pomiędzy sumą zdyskontowanych wartości luki dla zmienionych wartości rynkowych stóp procentowych i sumy wartości bieżących luki dla aktualnego poziomu stóp procentowych. Miarą ryzyka jest zmiana wartości ekonomicznej kapitału w relacji do funduszy własnych Banku,
- 2) Bank ustala jakiej wielkości zmiany wartości ekonomicznej kapitału nastąpią przy założeniu nagłej i nieoczekiwanej zmiany poziomu rynkowych stóp procentowych o 200 punktów bazowych. Podstawą obliczeń są wielkości rynkowych stóp procentowych na dzień analizy, zdefiniowane przepływy kapitałowo-odsetkowe wynikające z zawartych transakcji dotyczących aktywów i pasywów Banku oraz zakładana zmiana rynkowych stóp procentowych.

Tabela 23. Poniższa tabela obrazuje wpływ zmian stóp procentowych na wartość ekonomiczną Banku

Wpływ zmian stóp procentowych na wartość ekonomiczną banku - stan na dzień 2016-12-31						
Przedziały	Przepływy aktywów	Przepływy pasywów	Wsp. dyskonta (aktualny poziom stóp procentowych)	Wartość bieżąca luki (aktualny poziom stóp procentowych)	Wsp. dyskonta (zmieniony poziom stóp procentowych)	Wartość bieżąca luki (zmieniony poziom stóp procentowych)
Do 1 dnia	309 688	104 537	0,00	205 151	0,00	205 151
Od 2 dni do 1 m-ca	61 438	33 069	0,00	28 352	0,00	28 330
Od 1 do 3 m-cy	742	38 528	0,00	-37 681	0,00	-37 558
Od 3 do 6 m-cy	1 057	35 580	0,00	-34 294	0,00	-34 035
Od 6 m-cy do 1 roku	2 207	42 807	0,00	-40 071	0,00	-39 486

<i>Od 1 roku do 2 lat</i>	2 994	1 294	0,00	1 656	0,00	1 608
<i>Od 2 do 5 lat</i>	2 224	0	0,00	2 093	0,00	1 955
<i>Powyżej 5 lat</i>	33	0	0,00	30	0,00	28
Razem	380 384	255 816	0	125 236	0	125 993

Poziom zmiany wartości ekonomicznej kapitału uznaje się za nieistotny, gdyż nie przekracza on 2% funduszy własnych Banku.

XVII. Ekspozycja na pozycje sekurytyzacyjne

Nie dotyczy.

Bank nie posiadał w 2016 r. pozycji sekurytyzacyjnych.

XVIII. Polityka w zakresie wynagrodzeń

Polityka wynagrodzeń (w 2016 roku obowiązywała Polityka zmiennych składników wynagrodzeń zgodna z Uchwałą KNF nr 258/2011) przygotowywana jest przez Zarząd i zatwierdzana przez Radę Nadzorczą Banku. Rada Nadzorcza omawiała zagadnienia oceny polityki wynagrodzeń w 2016 roku jeden raz w kwartale. Z uwagi na skalę działalności Banku nie powoływano komitetu ds. wynagrodzeń. Bank nie korzystał z konsultanta zewnętrznego w zakresie ustalania polityki w zakresie wynagrodzeń.

1. W związku z tym, że w Banku wszystkie istotne decyzje podejmowane są przez Zarząd i żaden pracownik nie posiada pełnomocnictwa do podejmowania decyzji finansowych w kwocie przekraczającej 2% funduszy własnych, do stanowisk kierowniczych w Banku dla potrzeb Polityki zmiennych składników wynagradzania osób zajmujących stanowiska kierownicze w Banku Spółdzielczym w Radzynie Podlaskim zalicza się tylko członków Zarządu.
2. Wynagrodzenia zmienne osób objętych polityką wynagrodzeń (Polityką zmiennych składników wynagrodzeń) są zależne od: zysku netto, wskaźnika zwrotu z kapitału własnego (ROE), jakości portfela kredytowego, współczynnika kapitałowego.
3. Kryteria stosowane przy pomiarze wyników, to stopień wykonania wymienionych w ust. 2 wskaźników w poszczególnych latach podlegających ocenie oraz w stosunku do założeń przyjętych w planach ekonomiczno – finansowych na dany okres. Przy ocenie efektywności Banku mogą być uwzględnione także wskaźniki osiągnięte przez Banki z grupy rówieśniczej publikowane przez bank zrzeszający oraz Urząd Komisji Nadzoru Finansowego. Do oceny osób zajmujących stanowiska kierownicze w Banku przy przyznawaniu premii stosowane są również kryteria jakościowe: uzyskane absolutorium w okresie oceny, właściwa reputacja, dobra ocena dokonana przez Radę Nadzorczą w zakresie realizacji zadań zawartych w planie ekonomiczno – finansowym w okresach objętych oceną. W przypadku braku realizacji zadań planowych lub nie osiągnięcia przez Bank pożądanej wysokości wskaźników podlegających ocenie, premii nie przyznaje się.

4. Stosunek stałych składników wynagrodzenia do składników zmiennych, ustalony zgodnie z art. 94 ust. 1 lit. g) dyrektywy 36/2013. Według zasad przyjętych w Banku, zmienny składnik wynagrodzenia nie może przekroczyć 50% stałych składników wynagrodzenia pracownika.
5. Bank nie stosuje polityki odraczania płatności i wynagrodzenia w postaci nabywania uprawnień do papierów wartościowych, a także innych świadczeń niepieniężnych.
6. Zagregowane informacje ilościowe dotyczące wynagrodzenia, z podziałem na obszary działalności banku.

Tabela 24.

w tys. zł.

	Kadra kierownicza wyższego szczebla ¹
Działalność operacyjna	796
Zarządzanie bankiem	1104

7. Zagregowane informacje ilościowe na temat wynagrodzeń, z podziałem na kadre kierowniczą wyższego szczebla i pracowników, których działania mają istotny wpływ na profil ryzyka.

Tabela 25.

w tys. zł.

	Kadra kierownicza wyższego szczebla ¹
Wynagrodzenie stałe	1683
Wynagrodzenie zmienne	226
Liczba osób uzyskujących odprawy	0
Wartość odpraw	0
Najwyższa wypłata odprawy	0

8. Liczba osób, które otrzymały wynagrodzenie w wysokości co najmniej 1 mln EUR w danym roku obrachunkowym: dla wynagrodzeń w przedziale między 1 mln EUR a 5 mln EUR – w podziale na przedziały wynagrodzeń o wielkości 500 000 EUR, a dla wynagrodzeń wyższych niż 5 mln EUR – w podziale na przedziały wynagrodzeń o wielkości 1 mln EUR

W 2016 r. żaden z pracowników Banku nie otrzymał wynagrodzenia w wysokości co najmniej 1 mln EUR.

XIX. Dźwignia finansowa

Wskaźnik dźwigni (LR) oblicza się jako miarę kapitału instytucji podzieloną przez miarę ekspozycji całkowitej tej instytucji i wyraża się jako wartość procentową. Wskaźnik dźwigni jest kalkulowany zarówno w odniesieniu do kapitału Tier1 jak i kapitału Tier 1 według definicji przejściowej. Poniższe wyliczenia zawarte są w poniższej tabeli.

Tabela 26. Wskaźnik dźwigni finansowej obliczany jest w cyklach kwartalnych.

¹ członkowie Zarządu, dyrektorzy Oddziałów, kierownicy działów/zespołów Centrali

Wskaźnik dźwigni	Wartość na 31.03.2016 r.	Wartość na 30.06.2016 r.	Wartość na 30.09.2016 r.	Wartość na 31.12.2016 r.
Wskaźnik dźwigni- wykorzystując w pełni wprowadzoną definicję Kapitału Tier I	5,98%	6,44%	6,35%	6,01%
Wskaźnik dźwigni - wykorzystując wprowadzoną definicję przejściową Kapitału Tier I	6,28%	6,73%	6,62%	6,26%

Źródło: Sprawozdanie Leverage Ratio (LR) na dzień 31.12.2016 r.

Tabela 27. Wskaźnik dźwigni (wartości składowe) - stan na dzień 31.12.2016 r.

Ekspozycja całkowita (odpowiednio w tys. zł lub %)		
Inne aktywa	417 319	
Pozycje pozabilansowe	8 424	
Wybór przepisów przejściowych w celu zdefiniowania miary kapitału	W pełni wprowadzona definicja	Przepisy przejściowe Kapitał Tier I
Kapitał Tier I	25 578	26 649
Korekty regulacyjne – kapitał Tier I	-9	-9
Wskaźnik dźwigni finansowej	6,01%	6,26%

Na dzień 31.12.2016 r. Bank utrzymuje dwukrotnie wyższy poziom dźwigni finansowej (LR) niż wymagane minimum 3%.

XX. Stosowanie metody IRB w odniesieniu do ryzyka kredytowego

Nie dotyczy. Bank nie stosuje metody IRB w odniesieniu do ryzyka kredytowego

XXI. Stosowanie technik ograniczenia ryzyka kredytowego

Bank nie stosuje kompensowania pozycji bilansowych i pozabilansowych.

Zasady i procedury dotyczące wyceny zabezpieczeń i zarządzania nimi.

Wartość przyjmowanego przez Bank zabezpieczenia uzależniona jest od:

- 1) rodzaju i wysokości kredytu oraz okresu jego spłaty,
- 2) realnej możliwości zaspokojenia roszczeń Banku z przyjętego zabezpieczenia w możliwie krótkim czasie,
- 3) sytuacji finansowo-ekonomicznej kredytobiorcy,
- 4) ryzyka związanego z udzieleniem kredytu,
- 5) cech danego zabezpieczenia wynikającego z przepisów prawa oraz umowy o ustanowieniu zabezpieczenia,
- 6) statusu prawnego kredytobiorcy,
- 7) przewidywanego nakładu pracy Banku oraz kosztu zabezpieczenia dla Banku i osób zainteresowanych, chyba, że odrębne uregulowania wewnętrzne Banku stanowią inaczej.

Zabezpieczenie wierzytelności ma na celu zapewnienie zwrotu należności Banku w szczególności z tytułu udzielonego kredytu, pożyczki wraz z odsetkami, prowizjami i innymi kosztami Banku, lub wykonania przez dłużnika innego zobowiązania pieniężnego wobec Banku, w razie gdyby dłużnik nie wywiązał się w terminie z warunków umowy.

Bank ustala formę zabezpieczenia w porozumieniu z wnioskodawcą, biorąc pod uwagę:

- 1) typowe oraz indywidualne ryzyko związane z zawarciem umowy z wnioskodawcą, w tym:
  - a) ryzyko branży,
  - b) sytuację finansową i gospodarczą wnioskodawcy,
  - c) status prawny wnioskodawcy,
  - d) przebieg dotychczasowej współpracy z Bankiem lub opinie banków, z którymi wnioskodawca dotychczas współpracował,
  - e) rodzaj i wysokość wierzytelności oraz okres kredytowania,
  - f) cechy danego zabezpieczenia wynikające z regulujących je przepisów ogólnych i wewnętrznych Banku (w tym sposób ustanowienia zabezpieczenia, przesłanki i zakres odpowiedzialności wynikającej z zabezpieczenia, sposób realizacji uprawnień Banku), w szczególności:
    - realną możliwość zaspokojenia roszczeń Banku z ustanowionego zabezpieczenia w możliwie najkrótszym czasie,
    - płynność zabezpieczenia,
    - istniejące już obciążenia na rzeczy mającej stanowić przedmiot zabezpieczenia, w przypadku zabezpieczeń rzeczowych oraz sytuację finansową i gospodarczą osoby trzeciej zobowiązującej się do zaspokojenia roszczeń Banku za wnioskodawcę oraz jej powiązania personalne i kapitałowe z innymi podmiotami, w przypadku zabezpieczeń osobistych,
    - możliwość pomniejszenia podstawy tworzenia rezerw celowych na należności Banku, na zasadach określonych w przepisach w sprawie tworzenia rezerw na ryzyko związane z działalnością banków oraz w aktualnych przepisach wewnętrznych Banku w tym zakresie,
    - możliwość uwzględnienia w rachunku wymogów kapitałowych efektu redukcji ryzyka kredytowego w wyniku przyjętych zabezpieczeń, spełniających kryteria określone w obowiązujących w Banku regulacjach.
- 2) przewidywany koszt ustanowienia zabezpieczenia, który obejmuje:
  - a) należności podatkowe, w tym podatek od czynności cywilnoprawnych, opłaty skarbowe,
  - b) opłaty notarialne,
  - c) opłaty sądowe,
  - d) opłaty o charakterze cywilnoprawnym;
- 3) przewidywany nakład pracy Banku związany z monitorowaniem stanu zabezpieczeń oraz koszt dochodzenia roszczeń z przedmiotu zabezpieczenia, z zastrzeżeniem ponoszenia kosztów koniecznych;
- 4) zasady stosowania odpowiednich form zabezpieczeń określone w odrębnych uregulowaniach wewnętrznych Banku.

Stosowane przez Bank metody wyceny:

1. W przypadku zabezpieczenia wierzytelności w formie przeniesienia na Bank przez dłużnika lub osobę trzecią, do czasu spłaty zadłużenia wraz z należnymi odsetkami i prowizją prawa własności rzeczy ruchomej stanowiącej środek trwały (przewłaszczenie rzeczy ruchomej) lub ustanowienia

zastawu rejestrowego na rzeczy ruchomej stanowiącej środek trwały, do ustalenia wartości zabezpieczenia należy przyjąć aktualną wartość przedmiotu przewłaszczenia/zastawu, przy czym podstawę wyliczenia tej wartości stanowi:

- 1) wartość określona w aktualnej wycenie niezależnego rzeczoznawcy majątkowego, w przypadku zastawu rejestrowego, zweryfikowana aktualną polisą ubezpieczeniową i cenami giełdowymi/ rynkowymi/ komisowymi, lub
  - 2) wartość określona na innej podstawie niż wycena rzeczoznawcy, w przypadkach gdy:
    - a) rzeczy ruchome występują w obrocie rynkowym – ich wartość można przyjąć na podstawie aktualnej polisy ubezpieczeniowej po jej zweryfikowaniu z cenami giełdowymi/ rynkowymi/ komisowymi, lub udokumentowanej ceny giełdowej/ rynkowej/ komisowej,
    - b) rzeczy ruchome są nowe, zakupione i dostarczone nabywcy – wartość ich może być ustalona według faktury zakupu netto (bez podatku VAT), po jej zweryfikowaniu z aktualną polisą ubezpieczeniową. Za rzecz nową uznaje się rzecz zakupioną przez pierwszego właściciela do 6 miesięcy od daty złożenia wniosku kredytowego.
2. W przypadku zabezpieczenia wierzytelności w formie przeniesienia na Bank przez dłużnika lub osobę trzecią, do czasu spłaty zadłużenia wraz z należnymi odsetkami i prowizją prawa własności rzeczy ruchomej stanowiącej środek obrotowy (przewłaszczenie rzeczy ruchomej) lub ustanowienia zastawu rejestrowego na rzeczy ruchomej stanowiącej środek obrotowy, do ustalenia wartości zabezpieczenia należy przyjąć aktualną wartość przedmiotu przewłaszczenia/zastawu, przy czym podstawę wyliczenia tej wartości stanowi:
- 1) wartość określona w aktualnej wycenie niezależnego rzeczoznawcy majątkowego, w przypadku zastawu rejestrowego, zweryfikowana aktualną polisą ubezpieczeniową i cenami giełdowymi/ rynkowymi/ komisowymi, lub
  - 2) w przypadku braku wyceny niezależnego rzeczoznawcy należy przyjąć aktualną wartość przedmiotu przewłaszczenia/zastawu, przy czym podstawę wyliczenia tej wartości stanowi:
    - a) aktualna wartość rzeczy ustalona na podstawie ceny zakupu netto (bez podatku VAT) lub technicznego kosztu wytworzenia, po jej zweryfikowaniu z cenami giełdowymi/ rynkowymi/ komisowymi,
    - b) wartość rzeczy określona w aktualnej polisie ubezpieczeniowej po jej zweryfikowaniu z cenami giełdowymi/ rynkowymi/ komisowymi, lub udokumentowana cena giełdowa/ rynkowa/ komisowa.
3. W przypadku zabezpieczenia wierzytelności przez ustanowienie hipoteki na nieruchomości - wartość zabezpieczenia stanowi:
- 1) mniejsza z wartości: wysokość wpisanej hipoteki lub wartość rynkowa nieruchomości,
  - 2) wartość rynkowa nieruchomości, ustalona w oparciu o:
    - a) aktualną wycenę nieruchomości dokonaną przez niezależnego rzeczoznawcę, pomniejszoną o powstałe wcześniej obciążenia,
    - b) cenę wykazaną w umowie sprzedaży sporządzonej w formie Aktu notarialnego, w przypadku nowego lokalu mieszkalnego lub domu jednorodzinnego wybudowanego przez dewelopera lub spółdzielnię mieszkaniową,
    - c) jeżeli kwota zabezpieczanej wierzytelności nie przekracza 100.000 zł dopuszczalne jest również ustalenie wartości nieruchomości na podstawie:
      - aktualnej polisy ubezpieczeniowej nieruchomości, lub
      - danych z GUS - w przypadku gruntów rolnych, lub

- cen rynkowych lub danych z GUS lub aktu zakupu – w przypadku działek niezabudowanych.
4. W przypadku zabezpieczenia wierzytelności Banku w formie poręczenia według prawa cywilnego lub wekslowego wartość zabezpieczenia stanowi:
- 1) kwotę poręczanego zobowiązania, pod warunkiem jednak, że sytuacja finansowa poręczyciela jest co najmniej tak dobra, jak sytuacja finansowa wnioskodawcy, a w szczególności dochody poręczyciela kształtują się na poziomie zbliżonym do dochodów wnioskodawcy. Bank dokonuje w tym celu oceny zdolności kredytowej poręczyciela według kryteriów obowiązujących przy udzielaniu przez Bank kredytów,
  - 2) jeżeli poręczyciel nie spełnia wymogów określonych w pkt 1), do ustalenia wartości zabezpieczenia przyjmuje się taką kwotę, jaką przy uwzględnieniu sytuacji majątkowej poręczyciela, mógłby on uzyskać w Banku jako kredytobiorca, w przypadku ubiegania się o kredyt gotówkowy dla osób fizycznych.

Jeżeli zabezpieczenie wierzytelności Banku stanowi poręczenie według prawa cywilnego lub wekslowego podmiotu (o dobrej sytuacji ekonomiczno-finansowej, posiadającego zdolność kredytową) - do ustalenia wartości zabezpieczenia można przyjąć kwotę poręczanego zobowiązania, jeżeli łączna kwota poręczenia udzielonego przez poręczyciela jednemu dłużnikowi nie przekroczy 15% aktywów netto poręczyciela, pomniejszonych o należne, lecz nie wniesione wkłady na poczet kapitałów (funduszy) podstawowych spółek akcyjnych i spółdzielni.

5. W przypadku zabezpieczenia wierzytelności Banku w formie przelewu wierzytelności z kontraktu/umowy – do ustalenia wartości zabezpieczenia należy przyjąć wartości netto towarów lub usług, bez podatku VAT, uwzględniając indywidualne warunki umowy/kontraktu, w tym:
- 1) terminy płatności,
  - 2) tryb zgłaszania i załatwiania reklamacji,
  - 3) terminy wypowiedzenia,
  - 4) zabezpieczenie realizacji umowy/kontraktu.
6. W przypadku zabezpieczenia wierzytelności Banku w formie kaucji pieniężnej i blokady środków pieniężnych na rachunku bankowym wartość zabezpieczenia stanowi nominalna wartość środków pieniężnych (kapitał bez odsetek).
7. W przypadku zabezpieczenia wierzytelności Banku w formie gwarancji udzielonej przez rządy, organizacje międzynarodowe, podmioty sektora publicznego oraz banki wartość zabezpieczenia stanowi kwota gwarancji.
8. W przypadku zabezpieczenia wierzytelności Banku w formie weksła własnego in blanco wartość zabezpieczenia stanowi wartość majątku wystawcy weksla oszacowana na podstawie dostarczonych przez niego dokumentów lub złożonego oświadczenia o sytuacji majątkowej pomniejszoną o wysokość obciążeń majątku (zastawów rejestrowych, hipotek itp.) wynikających z wnioskowanego i posiadanych zobowiązań. Jeżeli ustalenie wartości zabezpieczenia w formie

weksla in blanco w ocenie Banku budzi jakąkolwiek wątpliwość, do określenia wartości przyjmuje się wartość zabezpieczenia wynosi zero.

9. W przypadku zabezpieczenia wierzytelności Banku w formie innej niż wszystkie określone wyżej, wartość zabezpieczenia wynosi zero.

Zarząd Banku może określić w szczególnych przypadkach sposób i zakres zabezpieczenia wierzytelności w odmienny sposób niż według podanych wyżej zasad. W takim przypadku wartość zabezpieczenia jest wyliczana indywidualnie według zasad zaakceptowanych przez Zarząd Banku.

W przypadku, gdy na podstawie postanowień art. 70 ust. 2 Prawa bankowego, udzielany jest kredyt klientom Banku, nie posiadającym zdolności kredytowej, dla zabezpieczenia tego kredytu mogą być przyjmowane wyłącznie zabezpieczenia umożliwiające pomniejszenie o 100% podstawy tworzenia rezerw celowych na ryzyko związane z ekspozycjami kredytowymi, w całym okresie kredytowania. Ten przepis stosuje się odpowiednio przy udzielaniu kredytu nowoutworzonemu przedsiębiorcy.

Opis głównych rodzajów zabezpieczeń przyjmowanych przez Bank

Bank przyjmuje wyłącznie zabezpieczenia, których termin rozliczenia względem zabezpieczanej ekspozycji jest taki sam lub dłuższy niż termin tej ekspozycji.

Podstawowymi formami zabezpieczenia, ustanawianymi obowiązkowo w Banku są:

- 1) pisemne oświadczenie dłużnika o poddaniu się egzekucji - gdy dłużnikiem jest osoba, która dokonywała bezpośrednio z Bankiem czynności bankowej lub osoba będąca dłużnikiem Banku z tytułu zabezpieczenia wierzytelności wynikającej z tej czynności bankowej, określone w art. 97 ust. 1 i 2 Prawa bankowego;
- 2) pełnomocnictwo do dysponowania rachunkiem bankowym w Banku, gdy dłużnik posiada rachunek bankowy, o ile nie narusza to zawartych wcześniej przez dłużnika umów.

Podstawowy podział zabezpieczeń dokonywany jest w oparciu o kryterium zakresu odpowiedzialności dłużnika:

- 1) zabezpieczenia osobiste, które charakteryzują się odpowiedzialnością osobistą osoby dającej zabezpieczenie, całym jej majątkiem do wysokości zadłużenia (w szczególności poręczenie według prawa cywilnego, weksel in blanco, poręczenie wekslowe, przystąpienie do długu);
- 2) zabezpieczenia rzeczowe, które ograniczają odpowiedzialność osoby dającej zabezpieczenie do poszczególnych składników jej majątku, ale dają wierzycielowi pierwszeństwo zaspokojenia z obciążonej rzeczy przed wierzycielami osobistymi dłużnika (w szczególności kaucja, zastaw rejestrowy i zwykły, przewłaszczenie, hipoteka).

Bank rozróżnia następujące formy zabezpieczenia:

- 1) weksel in blanco;
- 2) depozyt bankowy;
- 3) kaucja pieniężna;
- 4) blokada środków pieniężnych na rachunku bankowym;

- 5) pełnomocnictwo do dysponowania rachunkiem bankowym;
- 6) poręczenie według prawa cywilnego;
- 7) poręczenie wekslowe;
- 8) gwarancja;
- 9) przelew wierzytelności na zabezpieczenie;
- 10) cesja praw z umów ubezpieczenia;
- 11) przewłaszczenie na zabezpieczenie rzeczy oznaczonych co do gatunku/przeniesienie własności;
- 12) przewłaszczenie na zabezpieczenie rzeczy oznaczonych co do tożsamości/ przeniesienie własności;
- 13) zastaw rejestrowy;
- 14) zastaw zwykły;
- 15) zastaw finansowy;
- 16) hipoteka;
- 17) hipoteka przymusowa;
- 18) oświadczenie o poddaniu się egzekucji;
- 19) przystąpienie do długu;
- 20) przejęcie długu;
- 21) ubezpieczenie kredytu;

Bank nie dokonuje transakcji na instrumentach pochodnych.

Informacje na temat koncentracji ryzyka rynkowego lub kredytowego w ramach podjętych działań w zakresie ograniczenia ryzyka kredytowego:

Ryzyko rynkowe w przypadku koncentracji zabezpieczeń – nie dotyczy.

W ramach oceny koncentracji zabezpieczeń Bank stosuje limity w stosunku do poszczególnych rodzajów zabezpieczeń.

Na 31.12.2016 r. dywersyfikacja portfela kredytowego Banku w podziale na rodzaj zabezpieczenia kształtowała się następująco:

Tabela 28.

Rodzaj zabezpieczenia	Wartość ekspozycji w tys. zł	Limit	Limit (kwotowo) w tys. zł	Przekroczenie limitu	Wykorzystanie limitu
<i>Blokada środków pieniężnych</i>	0	brak	x	x	X
<i>Cesja wierzytelności</i>	748	10%	25 091	0	2,98%
<i>Gwarancja</i>	567	5%	12 546	0	4,52%
<i>Hipoteka na nieruchomości komercyjnej i pozostałej</i>	127 748	70%	175 638	0	72,73%
<i>Hipoteka na nieruchomości mieszkalnej</i>	68 223	45%	112 910	0	60,42%
<i>Inne formy zabezpieczeń prawnych</i>	37	5%	12 546	0	0,30%
<i>Kwota niezabezpieczona</i>	26 768	brak	0	0	0,00%

<i>Poręczenie wg prawa cywilnego oraz przystąpienie do długu</i>	15 190	20%	50 182	0	30,27%
<i>Przewłaszczenie rzeczy ruchomych</i>	897	5%	12 546	0	7,15%
<i>Ubezpieczenie kredytu</i>	187	10%	25 091	0	0,75%
<i>Zastaw rejestrowy</i>	3 907	5%	12 546	0	31,14%
Suma	244 271	x	x	0	x

XXII. Stosowanie metod zaawansowanego pomiaru w odniesieniu do ryzyka operacyjnego

Nie dotyczy.

W 2016 r. Bank nie stosował zaawansowanych metod w pomiarze ryzyka operacyjnego.

XXIII. Stosowanie wewnętrznych modeli pomiaru ryzyka rynkowego

Nie dotyczy.

W 2016 r. Bank nie stosował wewnętrznych modeli w pomiarze ryzyka rynkowego.

XXIV. Opis systemu kontroli wewnętrznej.

1. W Banku funkcjonuje system kontroli wewnętrznej - stanowi on część systemu zarządzania, o którym mówi art. 9 ustawy – Prawo bankowe, w ramach którego funkcjonuje co najmniej:
  - 1) System zarządzania ryzykiem;
  - 2) System kontroli wewnętrznej.
2. System kontroli wewnętrznej powinien być zaprojektowany i wdrożony tak, aby osiągnąć jego adekwatność i skuteczność, zapewniając:
  - 1) prawidłowość procedur administracyjnych i księgowych, a także wiarygodną sprawozdawczość finansową oraz rzetelne raportowanie wewnętrzne i zewnętrzne,
  - 2) zgodność działania z przepisami prawa oraz rekomendacjami nadzorczymi, a także regulacjami wewnętrznymi, w tym dotyczącymi zarządzania ryzykiem.
3. Funkcjonujący w Banku system kontroli wewnętrznej jest zorganizowany na trzech, niezależnych poziomach.
  - 1) Na pierwszy poziom składa się zarządzanie ryzykiem w działalności operacyjnej Banku, w tym stosowanie przez pracowników mechanizmów kontroli ryzyka, a także mechanizmów kontrolnych, jak też dokonywanie w ramach obowiązków służbowych pracowników poziomego monitorowania (w ramach pierwszego poziomu) przestrzegania mechanizmów kontrolnych poprzez ich weryfikację lub testowanie.
  - 2) Na drugi poziom składa się co najmniej:
    - a) zarządzanie ryzykiem przez pracowników na specjalnie powoływanych do tego stanowiskach lub w komórkach organizacyjnych, niezależnie od zarządzania ryzykiem, o którym mowa w ust. 2;
    - b) działalność stanowiska do spraw zgodności,
    - c) kontrola wewnętrzna.

Pracownicy komórek Banku na drugim poziomie w związku z wykonywaniem obowiązków służbowych odpowiednio stosują mechanizmy kontrolne, lub niezależnie monitorują przestrzeganie mechanizmów kontrolnych poprzez monitorowanie pionowe (weryfikacja lub testowanie pierwszego poziomu przez poziom drugi) i monitorowanie poziome (weryfikacja lub testowanie na drugim poziomie).

3) Na trzeci poziom składa się działalność audytu wewnętrznego
Trzeci poziom obejmuje Komórkę Audytu Wewnętrznego, działającą w ramach systemu kontroli wewnętrznej, zgodnie z przepisami prawa.

Nadzór nad systemem kontroli wewnętrznej sprawuje Rada Nadzorcza, a odpowiedzialność za funkcjonowanie systemu kontroli wewnętrznej ponosi Prezes Zarządu.

W Banku działa system kontroli wewnętrznej, którego celem jest wspomaganie procesów decyzyjnych, przyczyniających się do zapewnienia:

- 1) Skuteczności i efektywności działania Banku,
- 2) Wiarygodności sprawozdawczości finansowej, nadzorczej oraz informacji zarządczej,
- 3) Zgodności działania Banku z przepisami prawa, regulacjami wewnętrznymi i standardami rynkowymi,
- 4) Przestrzegania zasad zarządzania ryzykiem.

Kontrola wewnętrzna w Banku wykonywana jest w sposób niezależny, obiektywny, odpowiedzialny. Poprzez niezależność kontroli wewnętrznej rozumieć należy warunki działania kontroli wewnętrznej dające gwarancję, że kontrolujący bez żadnych zewnętrznych nacisków przeprowadza kontrolę według ustalonych metod, dokonuje oceny skuteczności procedur i regulaminów oraz sporządza dokumentację pokontrolną. Niezależność umożliwia bezstronny i niedwuznaczny osąd działalności poddanej kontroli.

Obiektywność kontroli rozumiana jest jako niezależna od czynników pozamerytorycznych ocena dokonywana przez kontrolujących, co oznacza, że kontrolujący nie mogą być stronniczy i nie mogą uzależniać swojej opinii od kwestii kontrolowanego tematu od opinii innych.

Odpowiedzialność kontroli wewnętrznej oznacza dokonywanie prawidłowej oceny, adekwatności, skuteczności oraz efektywności i jakości wewnętrznych systemów Banku, co oznacza prezentowanie w dokumentacji pokontrolnej sprawdzonych zadań, które wymagają podjęcia działań naprawczych, unikanie nieudomówień i nieścisłości.

Rada Nadzorcza Banku zapewnia, aby kontrola wewnętrzna i audyt były sprawowane z zachowaniem zasad zapewniających unikanie konfliktów interesów, w tym z zachowaniem zasady, że osoby przeprowadzające kontrolę wewnętrzną i audyt nie powinny być powiązane personalnie z osobami kontrolowanymi.

Funkcjonujący w Banku system kontroli wewnętrznej jest dostosowany do ogólnego profilu ryzyka, tj. obejmuje w szczególności obszary obciążone wysokim ryzykiem.

Przez obszary obciążone wyższym ryzykiem należy rozumieć te obszary działania jednostek lub komórek organizacyjnych Banku, gdzie istnieje potencjalne niebezpieczeństwo wystąpienia nieprawidłowości, które mogą wywołać niepożądane skutki finansowe lub negatywne zjawiska godzące w bezpieczne funkcjonowanie Banku. Obszary w działalności danej jednostki lub komórki organizacyjnej Banku, gdzie stwierdzono w trakcie przeprowadzania kontroli, zarówno wewnętrznych

jak i zewnętrznych, szczególnie dużo błędów i nieprawidłowości zalicza się także do obszarów obarczonych wyższym ryzykiem.

Czynności kontrolne stanowią integralną część codziennej działalności wszystkich pracowników banku oraz umożliwiają szybkie reakcje na zmieniające się warunki.

XXV. Oświadczenie

Oświadczenie Zarządu

Zarząd Banku Spółdzielczego w Radzynie Podlaskim niniejszym oświadcza, że:

1. Ustalenia opisane w „Informacja dotycząca adekwatności kapitałowej” są adekwatne do stanu faktycznego, a stosowane systemy zarządzania ryzykiem i kontroli wewnętrznej są odpowiednie z punktu widzenia profilu i strategii ryzyka Banku.
2. „Informacja o sytuacji ekonomiczno-finansowej i profilu ryzyka Banku Spółdzielczego w Radzynie Podlaskim na 31.12.2016 roku” prezentuje wybrane elementy bilansu oraz podstawowe wskaźniki, kluczowe normy i limity dotyczące prowadzonej działalności oraz ponoszonego przez Bank ryzyka.

Stanowisko	Imię i nazwisko	podpis
Prezes Zarządu	Roman Domański	
Wiceprezes Zarządu	Jerzy Wołodko	
Wiceprezes Zarządu	Renata Michaluk - Skowron	
Członek Zarządu	Tomasz Wakulik	